

KALEJDOSZKÓP ALEIDOSCOPE

*„Nincs más haza, csak az anyanyelv...”
Márai Sándor*

Szervátiusz Tibor: 1956 (*kő és bronz - stone and bronze*)

SZERKESZTŐI GONDOLATOK HELYETT

Bobó kutyámmal a közeli Dallington Parkban minap egy frissen kialakított emlékhelyre figyeltünk fel: Toronto város engedélyével helyeztetett oda egy kényelmes padot valaki a következő felirattal: „*For Natalie and Lexie to remember Nagyí, Grandmother for all Seasons.*” Vagyis unokák, Natalie és Lexi számára, emlékeztetőül, hogy a halálon túl is szeretni fogja őket. Egy hónappal később lapunk kedves barátját, Teich Évát búcsúztatva derült ki, hogy ő hagyta ezt a mementót örökül - nemcsak családjának, hanem mindenkinek, akit ismert és szeretett. Tudta, hogy csak napjai vannak hátra, de utolsó erejével még üzent nekünk: rohanásaink közben ülünk le egy pillanatra a szeretet padjára - és köszönjük meg az Életet, amit Isten nekünk adott.

Kányádi Sándor versével kívánok Évának örök nyugalommat.

VOLNA MÉG

pedig volna még	az óceánok alatt
volna még valami	vergődő tűzhányókról
mondanivalóm	a szerelem végtelen
a nyíló nárcisz-	napéjegylenlőségéről
mezőről például	amikor az idő is
az alkonyi szélben	ellankad mind a patak
riadtan lobogó	ha szomját oltja
hegyi füvekről	benne a szarvas
a hegyekről	egyszóval kettőnk
a folyókról	dolgaról az emberiség
égről és földről	nevében volna még
a tengerekről	tán volna még

Dancs Rózsa

TERJESSZE LAPUNKAT!

**MŰVELTSÉGE GAZDAGODIK, HA
AZ ÉSZAK-AMERIKAI MAGYAR DIASZ-
PÓRA EGYETLEN, KÉTNYELVŰ,
SZERVÁTIUSZ JENŐ-DÍJJAL
KITŰNTETETT KULTURÁLIS
FOLYÓIRATÁT OLVASSA!**

Kéziratokat és más, közlésre szánt anyagot csak elektronikus postán fogadunk el. A folyóiratban megjelenő írások tartalmáért kizárólag a szerzők felelősek.

We accept manuscripts, pictures, etc. by e-mail only.
The opinion expressed in this publication are
not necessarily those of the publisher.

TARTALOMBÓL - CONTENTS

Jókai Anna: Ima Magyarorszáért (vers)	2
Anna Jókai: Prayer for Hungary - translated by Frank Veszely	3
Németh László: Emelkedő nemzet	4
„Hol vagy, István király?” (Dancs R.)	5
Beszélgetés Dr. Pordány László nagykövettel	6
Fekete Vince: A mérleg nyelve (vers)	7
Egy csöppnyi Erdély Torontóban	8
Kányádi Sándor: Harmat a csillagon (vers)	9
Farkas Wellmann Endre: Üdvözet - <i>homage a' K. S.</i> (vers)	9
Losonc Csongor: „Együtt a szétszórtságban” - ITT-OTT	10
Huszár Vivien: A 21. Rákóczi Magyarságismereti Mozcótábor	11
Balogh József: Nyár (vers)	12
Radnóti Miklós: Tétova óda (vers)	13
Ungvári Zrínyi Imre verselemzése	13
Miklós Radnóti: Hesitante Ode - transl. by Frank Veszely	14
Wittner Mária: Börtönévek	14
Rózsa Dancs: Wild Boars Were Plundering the Corn	17
Szabó Lőrinc: Meglepetések (vers)	20
Lőrinc Szabó: Surprises (poem) - transl. by Frank Veszely	21
Veszely Ferenc: Élő emlékeim az 1956-os magyar nemzeti szabadságharcról	22
Dobos Marianne: „... Mint a gátakat felszakító robajló ár-hullám”	24
Kabdebó Lóránt: Az első olvasó döbbenete (részletek)	26
Bácsalmási István: „Demokrata” úgy vagy így...	26
István Bácsalmási: Democrats at Variation...	27
Sajgó Szabolcs: mielőtt elmegyek (vers)	27
Sz. Sajgó: Before I go away (poem), transl. by Valerie Woods	27
Kristóf Tamás: A szentiváni borbély (részletek)	28
Sándor Mary: Mesébe illő életünk	29
Sajgó Szabolcs: talán (vers)	30
Mary Sandor: The Wonder of it All	30
Szabolcs Sajgó: maybe (translated by Valerie Woods)	31

KALEJDOSZKÓP - KALEIDOSCOPE

ISSN 1480-5499

MEGJELENIK KÉTHAVONTA - PUBLISHED BIMONTHLY

Előfizetés - Subscription: CA\$65.00/year; Foreign: US\$75.00/year

Elnök - **Telch György-George** - President

Főszerkesztő - **Telch-Dancs Rózsa** - Editor-in-Chief

Szerkesztés, fordítás - **Turóczy Tamás** - Editor, Translator

Terjesztés - **Turóczy Katalin** - Subscription

Munkatársak: Bácsalmási István, Miska János, Veszely Ferenc

122 Silas Hill Drive, Toronto, ON, M2J 2X9, Canada

Tel.: 416-491-4631; Fax: 416-491-9661

E-mail: rozsatelchdancs@gmail.com

Copyright © Kaleidoscope Heritage Club

No part of this publication may be reproduced by electronic means, photocopying or otherwise, without written permission from the publisher, excepting brief quotes for the purpose of review

***KALEJDOSZKÓP szó a Pallas Nagy
Lexikona helyesírását követi**

www.kalejdoskop.ca

JÓKAI ANNA

IMA MAGYARORSZÁGÉRT

Öregisten, Nagyisten
Nézd, hogy élünk itt lenn
katlanba zárva
csodára várva
csöbörből-vödörbe magyarok.
Itt élünk se élve se halva
hurrá a vödörben hal van
süthetünk szálkás kis pecsenyét
a friss húst viszi már a fürge menyét
körben a bozótból
ragadozók szeme villog
az elhevert csordákon
áldozati billog.

/csitt, csak csendesen, ne kiálts,
mormold csak, mormold az imát/

Öregisten, Nagyisten
ha Te nem, ki segítsen?
sovány lakomára
nova bort kínáltak
s akik ezt megitták
mind bódultakká váltak.

/...csak csendesen, ne siránkozz,
bátran szólj elkábult hazánkhoz./

Öregisten, Nagyisten
érted sóvárog ma minden
akik hortyognak szanaszét
vagy éberen vigyáznak
síkos savas-eső alatt
bíz egyformán áznak.

/...csak csendesen, mind aki lázad,
bárányszőr jelmezben figyelik a házad/

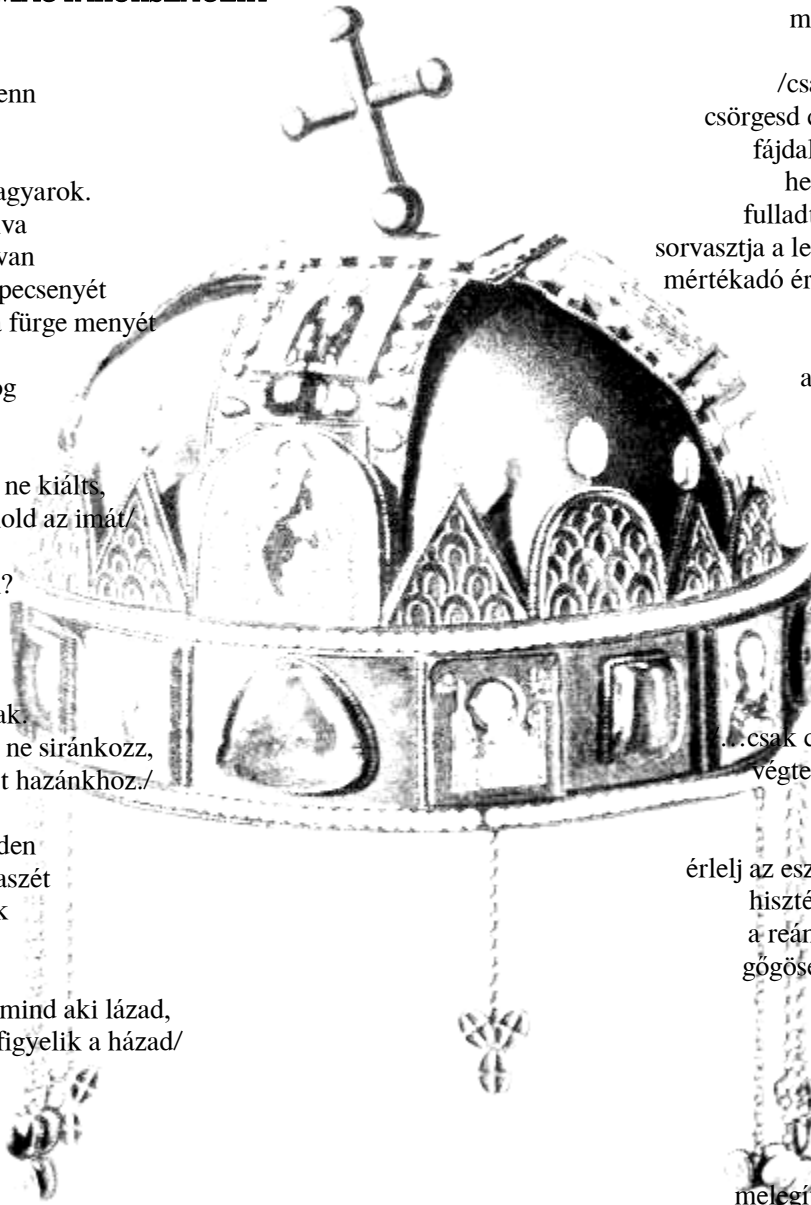
Öregisten, Nagyisten
erősíts a hitben
hogy ami késik
azért el nem múlik
él még a te nyájad
bárha szőre hullik.

/...csak csendesen, nem használj a lárma,
mostoha szülők közt még árva az árva/

Öregisten, Nagyisten
más remény nincsen
mint igazad kegyelmed
hogy Te szabj végül rendet
Maradék országnak
adj életes kedvet
a lecsontolt többi
gyógyítgasd ne engedd
önnön-gyilkosává válni
haza kell találni!

/ csak csendesen, mert vád alá vesznek,
jönnek janicsárak, kerék alá tesznek/

Öregisten, Nagyisten
a vak lóra azt hazudták bátor

suba alatt kupec lett a pásztor
múdalokkal altat nejlon-furulyája/
dagonyáztat altat pocsolóába.
/csak csendesen, ne élvezd a táncot,
csörgesd csak, csörgesd a vattázott láncot/
fájdalomban boldog régi jó Patrónánk
hegyeink elcsórták, eladó a rónánk
fulladtunk a füstben a folyónkban cián
sorvasztja a lelkünk a rántukmált Isten-hiány
mértékadó értelmiségi minden mérték nélkül!

hóhár a halottal cinikusan békül
dús szobákban ál-parasztok
a búzát égetik ők nem a harasztot
melósvezér nyuszít, uszít
munkásember helyben fut itt
a hajléktalant rendőr verte
shoppingcenter országzerte
mocskos pénznek nincsen szaga
gaztól rabolt s gaz lett maga
és a művész? Búsan kérde
megvették a tehetséget

sirasd őket Ősi Anya
zsoldos pénznek nincsen szaga,
...csak csendesen, hagyd Krisztust ítélni,
végtelen időben mindenkit megtérni/

Öregisten, Nagyisten
kit kövessünk s kit nem?
érlelj az eszmében de a rögeszmét távoztasd
hisztériát úzz el indulatunk meghagyd
a reánk szabott leckét beteljesíthessük
gögösek se legyünk kétségbe se essünk
náci-tudat, bolsi-tudat
csak álarc a Szörnynek
egyképp, meggyötörtek
lám egymásra törnek
gonosz század elment
nehéz évek jönnek
melegítsd eszünket, okosítsd szívünket,
biztass hogy a testvérharc megszűnhet
göngyöld a Földgolyót Fiaid köntösébe
édes hazánkat annak kellős közepébe
a lapulást-alkuvást váltsa már valódi béke.

Annyi gyalázatos koronát
Őrizd meg számunkra misztikus koronád.
/...Csak csendese, akinek füle van, hallja,
a látónak látható, hasad az Ég alja/
Öregisten, Nagyisten
mit akarjunk, s mit nem:
törvényed vezessen
hogy e kis nép oda ne vesszen
át ne lyukadjon helyünkön a térkép
ki ne radiózzon a világi lét végképp
serkentsd fel szolgád a Magyarok Istenét
kend meg könnyektől elhomályosított szemét
küldd le a magasból újra e véres-eres földre

tarts köztünk szellemét most és mindörökre.
/ A Születés-hiszen az életünk hovatovább ráment-
mielőtt nem késő, Te mondd ki az Áment./

ANNA JÓKAI

PRAYER FOR HUNGARY

Ancient God, Great God, see
how do we exist down here?
Caught in a cauldron waiting for your Son
frying pan to fire Hungarians.
Not living, nor dying, bony fish a-frying.
Hurray for the feast –
the fresh meat was taken by a beast.
All around, behind the bush,
predators are eyeing us.
Here the herds, there herders,
sacrificial murders.
(Hush, quietly now, don't cry,
just murmur your prayers by and by.)
Ancient God, great God, see if not Thee, who'd help me?
For our meagre dinner new wine was the offer,
and those who drank it down all fell off their rocker.
(...Quietly now, no wailing,
speak up: the dazed country is ailing.)
Ancient God, Great God, see
All pining after Thee?
Roundabout, those snoring yet,
watchful ones that don't forget,
under slimy acid rain
one and all alike get wet.
(... Quietly now, all rebel mouse,
in sheep's clothes hide who watch your house.)
Ancient God, Great God, aid!
Strengthen our failing faith
in that what is late yet, alas,
in the end shall come to pass.
Look! Your flock, it's still there
though it's been losing its hair.
(...On flutes for now, there's no use for an organ,
in foster care an orphan is more orphan.)
Ancient God, our Great God, note,
there just is no other hope
than your truth and clemency –
make order, show us some mercy!
Of what's left of our country
give it a lively temper, the truncated rest of it
nurse-cure, do not endanger
to suicidal, wrong paths roam –
we must find our way to home!
(... Quietly now, or you'll be prosecuted,
commissars are coming, you'll be persecuted!)
Ancient god, Great God!
Blind horse's the one, they crowed,
shephards under cloak cloper'd,

lied lulled on the flute plastic
mud's sleeper-hold is elastic.
(... Quietly now, chained bear, dance, dance again –
rattle, rattle your cotton-wrapped chain!)
Long suffering Patron, happy when in pain,
stolen are our mountains, for sale are our plains,
choking in our smoke now, arsenic rivers,
force-deprived of God, our souls forlorn shrivels.
Standard-setting learned – have no standards to tell!
Cinically the hangman makes peace with whom he fell
In rich surrounds the fake farmer
not the chaff burns but the kernel,
union leader man rabble rouses
working man runs, makes no progress,
cops on the beat homeless men beat,
shopping centres nation wide lit...
Dirty money exudes no smell;
who thieves robs, becomes one as well.
And the artist, sadly you ask?
His talents have all been purchased.
Cry for them all, Ancient Mother,
soldier's pay does not smell, either.
(...Quietly now, leave Christ to judge them
time eternal shall convert them.)
Ancient God, Great God! Let us know
whom avoid, and whom to follow?
Steep us in ideas, but purge our obsessions,
banish hysterias – retain our passions!
Ans that our given tasks be brought to completion,
spare us from haughtiness, like from desperation!
Nazism and communism mask the self-same evil,
one is the hammer the other one's the anvil.
... Mean century gone by, hard years come by and by...
Warm our minds, smarten our hearts,
let us believe that a civil war never starts!
Roll the Globe into the robe of your Son,
roll our country the middle, as one!
Lying-lows, come-to-terms, be replaced by real peace
after such shameful times
safeguard for us your mystic crown, your grace.
(...Quietly now, those who have ears, can hear,
those who have eyes see that the dawn is near.)
Ancient God, Great God,
what should we wish, & what not:
let your laws guide us all within our small parish,
let not this little folk, one by one, all perish,
let not be on the map a hole where once we were,
let us not be erased by this mean world from there,
awaken your servant, the God of Magyars at last,
wipe clean his tear-fogged, over-clouded sore eyes,
send him down from above to this blood-hollowed ground,
keep his spirits from now on forever around.
(The Birth – as our lives by and by are now spent –
before it'll be too late, You pronounce the Amen.)

Translated by: Frank Veszely, Kamloops, March 15, 2013

NÉMETH LÁSZLÓ: EMELKEDŐ NEMZET

1956. november 2.

Amikor tizenhárom évvel ezelőtt a második szárszói konferencián utolszor találkoztam a fiatal magyar értelmiség színe-javával, s tudva, hogy tán sohasem szólhatok többé hozzá, végigtekintettem az akkor lezáródott koron, figyelmeztettem őket, ne higgyék el, hogy ez a két magyar évtized, az azóta annyit emlegetett Horthy-korszak nemzeti szempontból olyan meddő és gyatra volt, mint a rendszer, amely nevét adta.

Az igaz, hogy a Tanácsköztársaság bukását követő ellenforradalom elsikkasztotta a magyar forradalmat a Habsburg császár nélkül, de súlyosabb formában a Habsburg-Magyarország maradványait restaurálta. A magyar nyelvet törő tengerésztiiszt a kormányzói székben jelképe volt annak, ami történt. Egy kis képességű, anakronizmust jelentő réteg kormányozta az országot. Ennek a rétegnek azonban volt egy előnye..., hogy nem volt túlságosan népes..., nem avatkozott túlságosan mélyen az életbe..., akadályozni is csak kismértékben tudta.

S épp ez az ellentét, a reformokra képtelen maradi vezető réteg s alatta a maga életéhez bátorságot kapó társadalom döböntett rá engem, előbb halk remény, aztán a bizonyosság formájában, hogy a magyar a rend ellenére, amelybe beleszorították, emelkedő nemzet... Az emelkedés főképp szellemi és gazdasági téren volt szembeszökő. Mindig nagy honvágyal néztünk a reformkorra, a szabadságharcot megelőző évtizedekre: az igazság azonban az, hogy akkor közel sem volt annyi nagy írója, művésze, muzsikusa, tudósa ennek a nemzetnek, mint a joggal megbélyegzett Horthy-rezsim alatt. Két nagy nemzedék dolgozott egymás mellett, a viszonylagos szabadságot a lényeges kimondására, az elviselhető korlátozást a plasztikus tömörítésre használva ki. A magyar zene ebben az időben emelte a világ fölé az első kultúrhistoriai jelentőségű magyar nevet, a Bartókét, s az ismeretlen nyelvbe zárt magyar irodalom ekkor támasztott reményt, hogy ugyanezt megismétli.

De csaknem ugyanilyen volt a haladás gazdasági téren, ahol pedig az állam tehetetlensége szinte teljesen megakadályozta a nagyobb méretű kezdeményezést. Különösen a kisemberek bizonyították be, hogy a magyar gazdaságilag is tehetséges nép. A halogatott földreform ellenére százezrek szakítottak le maguknak egy darabka földet, melybe szorgalmuk beleöhlhették, jól gazdálkodó kisbirtokok, kertek ezrei lepték el az országot, s nem véletlen, hogy ebben az időben merült fel Kert-Magyarország terve, a szövetkezett minőségi gazdaságokból fölépített, okosan iparosított, kertész színvonalon álló gazdától megművelt magyar föld látomása. Ezzel egy időben az ipari munkásság szakképzettsége is nőtt;... s nem volt vad álom többé a másik gondolat: az értelmiségi színvonalra emelkedő munkás és paraszt nép s a néphez szító értelmiség testvériesülése egy értelmiségi társadalomban.

Ahhoz, hogy a nemzet emelkedésében igazán bizni tudjak, egy hiányzott: a nemzet erkölcsi és politikai érzék dolgában nem állt olyan magasan, mint szellemiekben. Szinte a legelemibb összetartás is hiányzott: az elért vívmányokat, féltő volt, könnyű lesz kicsikarni a kezéből... Tisztelet a kivételeknek, de a magyar természet nem nagy ellenkezéssel, sőt sokszor igazán könnyű szívvel viselte, hogy legjobbjai kiemeljék a fészekből. Azt, ami történt, egyetlen kelet-európai nép sem kerülte el. De hogy így történt, annak a magyar sunyítás és irigység majdnem olyan mértén volt oka, mint a külföldi ügynökök szolgálékúsége.

Az elmúlt hét azért volt óriási élmény a számomra, mert ez a néhány nap mutatta meg, nemcsak nekem, de az egész világnak, hogy a magyarság erkölcsileg mekkorát emelkedett... De hogy a nemzet a gyötrésben és megaláztatásban így összeforrt, hogy diákok, munkások, katonák minden előzetes szervezkedés nélkül közös elszántságukkal így megszerveződhetek, a vezér nélküli felkelésnek ez a csodálatos látványa meghaladta nem reményemet, de képzeletemet...

A forradalom vidéken ért... Az utolsó ötven év magyar szellemi fejlődése világosan fölírtta a célokat, melyek felé egy magyar forradalom esetén törekednünk kell. De az utóbbi évtized gazdái tudták, miért irtják a könyveinket. Ezt a magyar eszmevilágot kevesen ismerik, s most órájuk, a kevesekre vár, hogy a nagyszerű lökést, melyet a nemzet eltökéltsége adott, ne engedjék félresiklani..., hogy mialatt a fegyvert fogott nép figyelme a szovjet csapatok kivonása felé fordul, az új pozíciók felé csörtető emberek, akik régi fényük visszatérését várják, megfelelő hadállást foglalnak el, s a forradalomból ellenforradalmat, 1956 magyar szabadságharcából holmi 1920-as kurzust csinálnak.

Kinek kell ezt megakadályozni, ha nem nekünk, akik látjuk, hogy mit lehet itt elveszíteni. Az alól, hogy szóljunk, felmentést csak a halál vagy még az sem adhat. Az első alkalmi autóval én is Pestre jöttem... Gépem mellől arra a fiatal lányra gondolok, akinek a hírek szerint a Kálvin téri ház tetején valamennyi férfi társát kilőtték, s ő tovább jártatta a fegyvert, amíg csak fiatal feje is oldalt nem konyult. Nem tudom, pontosan így történt-e, de az én szívemben ez a lány most a múzsa. Ő írta a ház tetejéről: "Rajta, öreg hullajelölt! Ha én odaadtam a szép ifjú életem, mi az neked, szegény emberi maradvány, a magadét megtenni."

Irodalmi Újság, 1956. november 2.

Bocskai Rádió

A Clevelandi Magyarok Hangja

www.bocskairadio.org

stúdió: +1 (216) 397-4438 / üzenetrögzítő: +1 (216) 202-0486 / email: studio@bocskairadio.org

Élő adás minden vasárnap délután 2 és 5 óra között
 az interneten és a 88.7 FM-en Cleveland környékén

„HOL VAGY, ISTVÁN KIRÁLY?”

Fotó: Kralovanszky Balázs

Torontóban augusztus 15-én, Nagyboldogasszony napján tartottuk Szent István-napi ünnepségünket a Kaleidoszkóp Hagyományörző Klub szervezésében. Mint tudjuk, ez a nap Szent István király halálának évfordulója is. A rendezvény társszervezője a Dr. Halász János Könyvtár volt.

Az esten a Kőrösi Csoma Sándor program ösztöndíjasainak előadásában ösbemutatóra került sor, akik feldolgozták Györffy Rózsa *Áldott légy mindenkor, Szent István király* című, a székely népballadák hangvételében írt elbeszélő költeményét. Fehérváry Lilla gyönyörű gregorián hangulatú énekbetétekkel tagolta szakaszokra a szöveget, amelyet Cser Anikó, Huszár Vivien és Losonc Csongor tolmácsolt mély átéléssel. Az előadás összehatása óriási volt – mind művészi színvonal tekintetében, mind érzelmi, hangulati tartalmában.

A történelem elevenedett meg a közönség előtt, attól a pillanattól, hogy István „Megalapítá magyarok országát;/ Törvényeket hozott és kemény regulát.../ Pogány magyaroknak levágta a haját./ Amiért vasárnap templomba nem mentek,/ Ukkonak áldoztak, s a lóhúsból ettek./ Csodaszarvast üzni...mindig készen álltak,/ Dolog helyett inkább medvetáncot jártak,” az uralkodás nehéz esztendein át, amikor „Hol nagybátyja Gyula, támadt föl ellene,/ Hol meg Ajtony-vezért kellett levernie” a személyes tragédiáig, amelyek legsúlyosabbika fiának, Imrének a halála volt.

„A "kiskirály" meghalt! Egy vadkan megölte! Miért is támadt kedve vadászni előtte?/ Felravatalozták a bazilikába,/ Liliomot tettek a ravatalára.”

Államalapító királyunk halálát pedig a következő rész mondja el:

„Szegény fáradt szíve úgy megkeseredett./ Amitől egyszerre, vén öreg ember lett./ Nem volt neki gyógyír, halála közelgett./ A sok főúr és pap mind hozzá sereglett./ Gellért feladá rá Utolsó-kenetet./ Utána gally-ágyon templomba vitetett./ Ahol megszólítja a szép Szűz Máriát,

Árassza népére kegyesen oltalmát./ Legyen patrónája kegyes hazájának./ Örökös védője magyarok-honának!”

Az ünnepi program része volt az *Ah, hol vagy magyarok tündöklő csillaga* kezdetű dal, amelyet Fehérváry Lilla énekelt el, valamint Tüz Tamás, Sík Sándor, Szuhánics Albert egy-egy verse, egy csokornyai István király intelmeiből és István, a király rockopera záró dalbetétje.

Ezután került sor Pordány László ünnepi beszédére, amely mintegy prózai visszhangja volt a lírai előadásnak, pontokba szedte államalapító szent királyunk uralkodásának, a szent korona országának legfontosabb tanulságait, majd Farkas András zenei kíséretében közösen elénekeltük a Székely Himnuszt.

Augusztus 15. volt Dr. Pordány László diplomáciai szolgálatának az utolsó napja is, ezúttal tehát megköszöntük munkásságát, amelyet Magyarország nagyköveteként végzett Kanadában. Dr. Csige Gábor torontói konzul hivatalosan mondott köszönetet, Szabó Katalin pedig a torontói magyarság nevében személyes, barátinak is nevezhető szavakkal búcsúztatta és kívánt jó egészséget, békés nyugdíjas éveket a távozó Pordány Lászlónak. Fehérváry Lilla csodálatos hangja ezúttal is felcsendült, aki énekben fejezte ki mindnyájunk jókívánságait, majd Farkas András zenéje mellett közösen elénekeltük a Honfoglalás közismert dalát, a *Kell még egy szó-t*.

(Dancs Rózsa)

BESZÉLGETÉS DR. PORDÁNY LÁSZLÓ NAGYKÖVETTEL

Dancs Rózsa: Nagykövet úr, az itteni magyarságot meglepetésként érte az Ön diplomáciai szolgálatának váratlan befejeződése. Készült Ön arra, hogy nyári szabadságáról már csak végelszámolásra tér vissza Kanadába, nem fejezheti be félbemaradt munkáit?

Pordány László: A diplomáciában az a szokás, hogy három év után már készülhet az ember arra, hogy váltás következik, tehát ezen a területen semmi különös nincs, normális folyamatnak tekinthető.

Hogy lett volna még tennivalóm? Igen, lett volna. Például, hogy csak egyet említek, diplomáciai színvonalon magas szintű látogatást készítettem elő, a szabadságomra való utazásom napján hívott be a Szenátus elnöke, hogy megbeszéljük a részleteket. Ilyen és hasonló jellegű dolgok folyamatban vannak – ezeket nyilvánvalóan jó lett volna sikeresen befejezni. De nem lesz fennakadás a tervek megvalósításában, mert az utódom ugyanúgy folytatni fogja a munkát, mint ahogy én tettem volna.

D. R.: Négy év alatt hogy látta Nagykövet úr, milyen Kanada és Magyarország kapcsolata?

P. L.: Diplomáciailag a két ország kapcsolata rendben van, mert politikai értelemben Magyarország és Kanada hasonló, tehát a kétoldalú munka nem konfliktusos. Az alapokban egyet értünk, ez a helyzet fogadott engem ideérkezésemkor is, tehát eleve megnyugtató körülmények közé érkeztem. Ezért ha mégis felmerült valamiféle konfliktusos helyzet – nem a két ország között, mert az közöttük egyáltalán nincs! –, ilyen alapokra támaszkodva jobban tudtam koncentrálni a megoldásra. Ilyen volt az a bizonyos roma ügy - vagy miért ne neveznök hagyományosan cigány ügynek? Nincs semmi gondom a roma megnevezéssel, de otthon ezek az emberek cigánynak nevezik magukat, ráadásul nyelvünk is tele van olyan szófordulatokkal, mint „cigánymeggy”, „cigányútra ment a falat”, „cigánykerék”, „cigánypecsenye” – ezzel szemben ha azt mondanók, hogy romaútra tévedt a falat, vagy romakerék, rögtön nevetségessé válnánk. Nos, ez a kérdés igen komoly gondot jelentett esztendőig, és éveken át dolgoztak a megoldásán többen is, így a nagykövetség is, természetesen az otthoniakkal karöltve. Ezt a küzdelmet fémjelezte Balog Zoltán akkori államtitkárnak a kanadai látogatása is. Közös munka volt ez Magyarország és Kanada között. Mint tudjuk, Jason Kenney akkori bevándorlási miniszter járt nemcsak a nagykövetségünkön, hanem Magyarországon is, hogy személyesen meggyőződjék arról, hogy van-e nálunk úgymond cigányüldözés vagy nincs. Nos, a két ország között sikeresen elrendeződött ez a kérdés, ami – ismételten – közös, kölcsönös erőfeszítés és egyeztetés eredménye, és amit a C-31-es törvény megszületése bizonyít. Ez annyira

fontos volt, hogy amikor megjött a hír, hogy aláírták a törvényt, éjszaka hívtak fel, hogy közöljék Magyarországgal.

Ilyen értelemben mondhatom, hogy ez a munkám sikeres volt. Emellett ermészetesen nagyon fontos diplomáciai mozzanatokként könyvelem el a sok, odavisszafolyó, úgy nevezett magas szintű látogatásokat, azoknak a szervezését, megvalósítását, nyomon követését is.

Azonkívül a sikeres munkák között említhetjük a honosítás teljes folyamatát. Amikor megkezdődött és belelendültünk, a kollégáimmal együtt cikáztunk az egész országban, hogy honfitársainkat elérjük, feleskessük. Magam több mint ezer új állampolgárt avattam. Az avatási ceremónia, amit a kívülállók láttak, viszont csak a végeredmény volt, mert hatalmas munkát jelentett a megelőző rákészülés, az anyagok feldolgozása stb.

D. R.: Úgy gondolom, hogy ez volt a történelminek is nevezhető új területe a mindenkori diplomáciai küldetésnek, amikor közvetlenül kapcsolatba került Nagykövet úr és munkatársai a közönséggel, felmérhették azt az örömet, meghatottságot, amellyel felesküdték Magyarország alkotmányára, amikor átvehették az állampolgársági igazolást.

P. L.: Valóban így van. Tulajdonképpen nem az a lényeg, hogy hogyan bonyolítottuk le ezeket az ünnepeket, mert igyekeztünk tökéletesen megfelelni a feladatnak, hanem az a sok meghatott tekintet, könnyes mosoly, amivel szembesültünk, és az a rengeteg visszajelzés, amit kaptunk. Ez tehát nyugodtan sorolható az elmúlt négy év legfontosabb sikerei közé.

D. R.: Van egy másik maradandó eredménye is Nagykövet úr közösség-szervező, egységet teremtő igyekezetének: a Kanadai Magyarok Országos Szövetsége.

P. L.: Amennyi szerepet sikerült vállalnom, természetesen csak segítségnyújtásként, a KMOSZ létrejöttében, jelentősnek érzem magam is, mert egy ernyőszervezetet rendkívül nehéz megszervezni. Mindenekfölött, ezt a szervezetet nagyon fontosnak tartom. Nemcsak azért, mert én is ott bábáskodtam a megalakulásánál, hanem azért, mert a kanadai magyar diaszpóra összefogásának orgánuma. Kérem ezúttal is az olvasókat, hogy akik fontosnak tartják, támogassák, lépjenek be a KMOSZ-ba szervezeteikkel, egyénileg, vigyék tovább azt a

munkát, amit megkezdett. A KMOSZ-nak több szempontból is jelentősége van. Talán itt még nem is tudják, hogy mekkora jelentőséggel bír az, hogy megvan ez a szervezet és mekkora munka vár rá. Különbözően itt is gratulálok ahhoz, hogy a napokban elindult az online hírlapjuk is, amely fontos fóruma lesz annak, hogy állandóan értesüljenek egymásról ebben a hatalmas országban szétszórta magyarok. Nagyon sajnálom, hogy ezt a munkát annyi áldatlan támadás éri azok részéről, akik nem építeni, hanem rombolni akarnak. Úgy érzem, hogy a nemzetpolitikában, a magyar-magyar kapcsolatban még lett volna dolgom. Még sok mindent el szerettem volna mondani az itteni magyarságnak erről a kérdéstről. Nagyon bonyolult feladat a magyar-magyar kapcsolatok szövegetése, ezért arra kérem a kanadai magyarokat, hogy segítsenek az új nagykövetnek ezen a téren is a tájékoztatásban, a reális helyzet felismerésében, a lehetőségek megtalálásában.

D. R.: Milyen tervekkel tér haza Nagykövet úr?

P. L.: Két-három dolog forog fent pillanatnyilag: az egyik egy társadalomtudományi kutatóintézet, a másik pedig a Fidesszel szövetséges Nemzeti Fórum, amelynek megalakulásától tagja vagyok, és amelyben mostantól folytatni szeretném a munkát. Mielőtt befejezzük a beszélgetést, szeretnék köszönetet mondani azoknak a honfitársaimnak, akik segítettek itteni munkámban, és különösen köszönöm azoknak a magyaroknak, akik megvédtek, amikor támadás ért. Hálás vagyok azoknak, akik támogattak eddig is – ők nagyszámban vannak, szemben azon kevesekkel, akik gyalázkodtak.

D. R.: Mit kíván nekünk, kanadai magyaroknak, Nagykövet úr?

P. L.: Azt a munkát folytassák, amit eddig folytattak, egy kicsit több egyetértést és nagyobb egységet megcélozva persze, mint ami eddig volt. Az itteni magyarság belső összefogását kell szorgalmazni, hogy tudjanak egymásról. Pl. a Quebec City-ben élő magyar közösségről alig tud az ország többi része, őket is be kell vonni a KMOSZ körébe. Az óhazával való kapcsolattartás már megkezdődött, de ezt tovább kell folytatni, felkeresni egymást, kiépíteni a kapcsolatokat mind az anyaország magyarjaival, mind az elcsatolt területeken élő nemzetrészekkel, szervezeteikkel, és hangsúlyozottan a magyar kormányval is, mert ezáltal jobban bekerülhetnek a nemzet vérkeringésébe. A megkezdődött folyamatot ki kell használni – pl. a diaszpóra tanács munkásságát. És látogassanak haza, de ne csak Budapestre, hanem olyan történelmi helyekre, mint Ópusztaszer, Lakitelek és mások. Mert ezek a látogatások között tudatunk erősítése szempontjából is nagyon fontosak. Kívánom mindenkinek, hogy jó kanadaiaként jó magyarok maradjanak!

FEKETE VINCE

A MÉRLEG NYELVE

Álltam ott, mint akit nem győzhet le már senki sem.
Mint akin nem vehet erőt már sohasem a félelem.
A medence lent, és körben a hegyek. Öregnek tűnt mindenik, amikor körülnéztem a fehér sipkájú gerinceken. Körvonaluk megtört hullámoké.
Ahonnan ősszel nem hallszik ide a ködön át a szarvasok izgatott hangja. A nap már lebukott.
Valami kékes hamvat hintett az ég a völgy fölé.

.....
*Csak nézni, nézni a völgyet, a dombokat. Nézni, és nem látni mást, csak az egykori apró fényeket, kicsi tüzekét, melyeket valaha hulladékokból, száraz füvekből az erdőn az apja összekotort. És várni, hogy most, de egyszer majd biztos a földre szállnak a fények, mint ezüstös repülők. Nap mint nap ebben élni. Annyi és annyi éven át. Hogy a padon, a ház előtt. Vagy a kertben, a dombokon. S tova, túl a hegyeken túl...
A szem, mint ázott, szürke talaj, belőle csillogó hátú csigák bújnak elő.*

.....
Ki hallotta, hogy miről beszélünk? Ki tudja vajon, hogy az a bűvös szó mi volt? Ki tudja, hogy mivel kötözött magához akkor, ott a végtelen? S hogy vajon miféle öreges kegyelet, ami most belőlem szól? Minden, mint a kiöregedett, lábön elszáradt fák. Az este, a vidék, a táj.

.....
Egyedül voltam. Mit mondjak még? Talán az egész nem is érdekes. Talán neked sem. Esetleg, ha ott vagy, akkor. S ha ott vagy, talán mindezt neked mondom el. És jólesik, hogy velem együtt érzel. És most tudnál mindent a legcsekélyebb rezdülésekből. Ha hallgat a másik, abból. Ha beszél, vagy ha lesüti a szemét. Ha billen a mérleg nyelve, vagy ha, mondjuk, az egyensúlyt mutatja.

De nem voltál akkor sehol még. Az ég tiszta volt és acélkék. Elindultam a fiatal csemetéskerten befelé, hogy ne legyen már fent, amikor feljön a hold, föl, föl, egészen a falu fölé.

Független Magyar Rádió Toronto

Minden szombaton du. 4-6 óra, AM 530

www.am530.ca

www.magyarradio.ca; tel.: 416 693 8312

EGY CSÖPPNYI ERDÉLY TORONTÓBAN

Fehérváry Lilla és Csoma, Losonc Csongor, Huszár Vivien, a Kányádi Sándor-versősszeállítás előadói.

Fotó: Kralonvánszky Balázs

2014. augusztus 30-án a torontói Paraméter Klub vendége volt Dr. Cseke Péter kolozsvári író, egyetemi professzor és Dr. Ludányi András, az Észak-Ohio-i Egyetem professzora, akik a Kaleidoszkóp Hagyományörző Klub meghívására érkeztek hozzánk az ITT-OTT találkozó után.

Az irodalmi rendezvény témája a Székelyföldhöz

Cseke Péter

kötődött. Elsőként megismerhettük Cseh Tibor összegyűjtött írásait, amelyek Ludányi András szerkesztésében láttak napvilágot *Csernától a Reménység taváig* című könyvben. A kötetet Cseke Péter mutatta be, majd Ludányi néhány személyes gondolattal hozta még közelebb a hallgatóságához a székely amerikai, aki egész életét a magyarságtudat ápolásának szentelte Dél-Amerikában, majd az Egyesült Államokban. A csernátóni születésű Cseh Tibor

egyetemistaként menekült el szülőföldjéről a román szekuritáté elől.

1949 júliusában azzal az elhatározással indult Brazíliába, hogy bekapcsolódik és segíti továbbfejleszteni az ottani, főleg a dél-amerikai cserkészmozgalmat. Ezt a felvállalt feladatot későbbi feleségével, Gábor Annával sikerült is teljesítenie, majd a hatvanas évek végén az Egyesült Államokban, a „Magyar Amerikában” kereste meg a tenni-valókat.

A könyvben így vall erről: „Ebben az időben jelentkezett... a huszon-
-valamennyi évesek nemzedéke, akik már ott nőttek fel... és kettős hűséggel öntudatosan magyar amerikaiaknak vallották magukat.

ITT-OTT című könyvünkben egy új, üde hang frissítette fel az emigráns újságok korszerűtlenné vált mondanivalóját...

Meghirdettük a tizenöt millió magyar szellemi integrációjának az eszméjét, hazánkat az illyési magasba emeltük, ahol már Istennel lehet társalogni. Levedlettük az emigrációs jelzöt, öntudatosan nyugati magyarnak vallottuk magunkat... De azt is vallottuk, hogy egy pillanatra sem szabad felednünk amerikai magyarságunk realitását...”

¹(Cseh Tibor: *Csernától a Reménység taváig*, Fekete Sas Kiadó, 2014. 29. old.)

Ludányi András

**AZ ÖN ÉLETE IS TÖRTÉNELEM!
MESÉLJE EL UNOKÁINAK IS!
Könyvét kiadjuk magyarul,
angolul vagy két nyelven
Kéziratának fordítását vállaljuk.**

Tel.: 416 491 4631

E-mail: rozsatelchdancs@gmail.com

KÁNYÁDI SÁNDOR

HARMAT A CSILLAGON

Megjártam bár a történelmet,
konok vagyok, konokabb, mint a gyermek,
kinek apja hiába magyarázza,
hogy nem labda a hold,
konok, ki ha százszor meglakolt,
százegyedszer is a könyörtelen
igazat keresem.
Ez a kenyérem.

A boldogság tört szárnyú madara
vergődik a tenyeremen;
a boldogság tört szárnyú madarát,
mely évezredek óta
röppen fel s hull alá,
nekem kell fölrepítenem.

Vergődtem, vergődöm magam is,
– megviseltek a hosszú századok –;
szétosztom minden örömöm,
a bánatomon is osztoztatok.

Ó, szép szavak barokkos balzsama, –
ne hosszabbítsd a kínjaim!
A féligazság:
múló novokain.
Az egyenes beszéd,
nekem csak az a szép.

Kenyéren és vízen is csak azt vallhatom.
Ezért tart engem a társadalom.
Labda a hold! S ha netán el nem érném,
harmat leszek, harmat e csillagon,
hogy fényemtől is fényesebbnek
lássák a földet a
szomszédos égitestek.

S ha elszólít a Nap,
nyugodt lélekkel mondják:
tócsákkal nem szövetkezett,
liliomok fürödtek benne,
úgy tűnt el, amint érkezett.

FARKAS WELLMANN ENDRE

ÜDVÖZLET

hommage a` K. S.

ott, hol a nyelv önmagára ismer
miként az időben a pergő évszakok
tudjuk immár hogy vannak vidékek
és róluk szóló, fénylő verssorok

és olykor-olykor ha a titkos postán
megérkezik Isten sürgönye
körülöleli a rosszkedv vagy a mámor
fehér pillangók lassú függönye

s ha nem is tudni hogy meddig éltet
s a tél hány tavaszra írja át magát
a káromkodáshoz adjon új erőt
s az imádkozáshoz adjon halk imát.

KANADAI / AMERIKAI MAGYARSÁG

1949 óta szolgálja a nyugatra szakadt magyar közösséget.

Elismerten, a nyugati világ legnagyobb példányszámban megjelenő magyar hetilapja. Megjelenik minden szerdán délelőtt, és még aznap olvashatják, akik megvásárolják a torontói magyar üzletekben. Előfizetés \$75 egy évre vagy \$40 félévre, postázással.

A legfrissebb magyarországi, nemzetközi és sport híreket foglalja össze lapunk minden politikai elhajlás nélkül, mint a múltban. A Magyarországon hirdető több ezer olvasóhoz szólhatnak! Olvassa, hirdessen és rendelje meg a mindenki által szeretett Kékújságot!

A legjobban informált magyar a Magyarorságot olvassa!

Published by: Canadian Hungarian Media non Profit Corp.

747 St. Clair Ave. W. #103.

Toronto, ON M6C 4A4 Canada

Telefon: 416-656-8361, Fax: 416-651-2442

Kiadó: Aykler Béla

Főszerkesztő: Susan Papp

Felelős Szerkesztő: Dr Tanka László

Szerkesztő: Balás Róbert

Számítógépes szerkesztő: Horváth Zsolt

Web: www.kanadaimagyarsag.ca

E-mail: info@kanadaimagyarsag.ca

Reméljük továbbra is szolgálhatjuk a magyarságot a nyugat legnagyobb számú hetilapjával.

LOSONC CSONGOR

„EGYÜTT A SZÉTSZÓRTSÁGBAN”

Élünk egymástól messze, Erdélyben, Vajdaságban, Felvidéken, Kárpátalján. S még messzebb egymástól a világ különböző pontjain. Itt-Ott. Egymástól távol. *"Itt valahol, ott valahol/ Esett, szép, szomorú fejekkel/ Négy-öt magyar összehajol "*

Az észak-amerikai magyarság találkozó pontja negyven esztendeje az Ohióban található Reménység tava. Egy levelező körből kinőtt független, önszerveződő közösség, a Magyar Baráti Kör Itt-Ott Tábora az idén 43. alkalommal került megrendezésre. Az egyhetes komoly múlttal rendelkező, magas színvonalú tábor, konferencia felejthetetlen élményt jelent a magyarság közösségének, alkalmat nyújt az összetartozás megélésének.

Egy idős férfi mesélte a táborban, hogy gyermekkorában a román kommunista diktatúrától szenvedő, a nagy nehézségek között élő Erdélyben gyakran megkérdezte az édesapját: Mikor lehetünk már boldogan magyarok? Az apja mindig így válaszolt: Sose add fel a reményt, fiam. Reményét őrizve disszidált több mint 30 éve, és azóta az Egyesült Államokban él. Egy évvel ezelőtt az Itt-Ott Találkozón, pontosan a Reménység tavánál tehetette le a magyar állampolgársági esküjét.

A szívserítő történetek hangzottak el a Reménység tavának festői szépségű partján, és leírhatatlan egység érzése járta át a szíveket. Az egyik házból citeraszó zengett, a másik előtt főzték a gulyást levest, a következőnél erdélyi szilvapálinkával kínálták az arramenőt. A rohangászó kisgyermek magyar népdalokat dúdoltak, közben a fák alatt az esti táncházra húrozták a hegedűt.

A tábor idei mottója "Együtt a szétszórtságban," kifejez-

ve az egész Itt-Ott célkitűzését, hivatását. A konferencián a médiák előtt bemutatkozó amerikai magyar közösségek egymás megismerésével új utakat találtak a közös célok és jövőbeli együttműködések, összefogások felé. A délelőtti előadások idei kiemelt téméje Erdély volt. Dr. Cseke Péter kolozsvári író és egyetemi tanár mutatta be Erdély helyzetét napjainkban, Sebestyén Ába marosvásárhelyi színész, rendező pedig a kortárs erdélyi költők verseivel, valamint Bolyai János szerelmei című monodrámájával és zenés estjével szórakoztatta a táborozókat.

A tábor első napjaiban a kanadai Gyanta zenekar húzta a talpalávalót, de velünk volt Magyarországról Gulyás Ferenc hangszerkészítő, etnográfus is, aki citeraoktatásával, interaktív zenés bemutatójával és zeneszóval hozta közénk az autentikus hazai dallamokat.

A tó vizén megtörő naplemente fénye, a parton meggyújtott tábornűz - a természet ölelése - észrevétlenül a lényünkbe itta magát, amit tetézett a vártlanul, a semmiből megszólaló tárogató hangja.

Összességében elmondhatjuk, hogy az élmények sokasága az Itt-Ott találkozót valóban az amerikai magyarság egyik legszebb hetévé tette. De nem csak az övéket, hanem a mienket is, akik az Óceánt utaztuk át, hogy részt vehessünk rajta.

HUSZÁR VIVIEN

A 21. RÁKÓCZI MAGYARSÁGISMERTETI MOZGÓTÁBOR „Ezt is elviszem magammal...”

A kanadai Rákóczi Ferenc Alapítvány rendezte sokan csodaként emlegetik. De mitől válik csodává egy tábor majd száz fiatallal? Hogy megértsük, át kell élni, a részévé kell válni, belülről megélni.

Július 3-án érkeztek a diákok Mezőtúrra Erdélyből, Kárpátaljáról, Felvidékről, Délvidékről, a Vajdaságból. Mindannyian nyertesei a Rákóczi Alapítvány által kiírt pályázatnak: tehetséges, tanulmányaikban eredményes, kreatív diákok a Kárpát-medence határon túli magyar területeiről.

A pályázatokat területileg illetékes referensek bírálták el, így elsősorban nekik köszönhető, hogy rendkívül intelligens, válogatott társaság érkezik Magyarországra évről évre. Ennek azért is van nagy jelentősége, hiszen nem egy nyári vakációról van szó, hanem egy komoly előadássorozatot is magába foglaló, történelmi és kulturális értékekkel bíró helyszíneket bejáró táborról. A programok zavartalan lebonyolításához kellett minden elkötelezett vezető, szervező linkadatlan lelkesedése és kitartása.

Az első mezőtúri találkozás alkalmával a fiataloknak alkalmuk volt megismerkedni egymással és a vezetőikkel, a helyszínen kialakított Zrínyi és Bethlen csoportokban is.

A programsorozatot Ayklerné Papp Zsuzsa előadása nyitotta meg az 1944-ben történt tragikus eseményekre emlékezve. A fiatalok rendkívül széles ismeretségről és tudásról tettek tanúbizonyságot hozzászólásaikkal és kérdéseikkel. Az előadás célja rávilágítani arra, hogy közös érdekünk a múlttal való megbékélés azáltal, hogy szembenézünk vele, hiszen „a közös jövő egyik legfontosabb záloga a múlttal való kérelmetlen szembenézés”.

A tábor ideje alatt a fiataloknak lehetőségük nyílt ellátogatni Székesfehérvárra, ahol megtekinthették a Bazilikát, valamint a Szent István Király Múzeumot.

Pécsett városnézés keretében a résztvevők eljutottak a Kilátóba, a Cella Septichora Látogatóközpontba és a Zsolnay Kulturális Negyedbe.

Sátoraljaújhelyen a Mohácsi történelmi parkba látogattak el a fiatalok. A 12 napos program során láthatták Egerben a Bazilikát, az Érseki Könyvtárat és a törököknek oly sokáig ellenálló várat.

A kassai domban mindenki szemügyre vehette Rákóczi sírját, valamint megtekinthették a Rodostói házat is, amely annak az épületnek pontos mása, ahol a fejedelem 1720 és 1735 között száműzetésben élt, és ahol végül elhunyt.

Vizsolyban szenzációs interaktív színházi előadás részesei lehettek a diákok, mely az első magyar nyelvű biblia nyomtatásának történetét mutatta be. A közelben található Tállyán

néprajzi előadást hallhattak Kossuth Lajos megkeresztelésének helyszínén, melyet követően a helyi citerazenekar teremtett igazán jó falusi hangulatot a frissen sült pogácsa mellett.

A tábor során elhangzott előadások három témakört öleltek fel: Délvidéki vérengzés, Málenkij robot és a Holokauszt, amelyekről szakértők interaktív beszélgetésekkel kísérve adtak elő. Miskolcon a Málenkij robot szakértőjét, Molnár D. Erzsébetet hallhattuk, Pécsett pedig Matuska Márton tartott előadást a Délvidéki vérengzés témájában, amelyről első kézből is kaphattak információt a diákok Telteki Júlia túlélő beszámolójából. Ehhez a témához kapcsolódóan pedig egy kiállítás is megtekinthettek a fiatalok a Keskenyút Alapítvány jóvoltából, Cseresnyés Magdolna szervezésében. A tábor utolsó négy napjának helyszíne Budapest volt, ahol a két csoport ismét együtt lehetett részese a programoknak.

Az egyik legfelemelőbb élményt az a parlamenti látogatás nyújtotta, melynek keretében Semjén Zsolt, miniszterelnök-helyettes a Magyar Érdemrend Tiszti Keresztjével tüntette ki Weisz Sándort (Yitzhak Livnatot), Suti bácsit, a Holokauszt túlélőjét, a tábor nagylelkű pártfogóját példaértékű és kiemelkedő közéleti helytállása elismeréseként.

Suti bácsi történetét, és egyben a tábor szervezőinek családi történetét a Külügyminisztériumban levetített Kitagadottak című filmből ismerhették meg átfogóan a résztvevők, melyet követően bárki szabadon, kerekasztal beszélgetés formájában tehetett fel kérdéseket a film két főszereplőjének, akik mindketten a II. Világháború borzalmainak túlélői. Történetük a Megtagadva című könyvvel válik megfoghatóvá. A filmet rendezte és a könyvet írta a Rákóczi Alapítvány elnök asszonya, a tábor megvalósítója: Ayklerné Papp Zsuzsa. Mindemellert három nagyszerű előadás, beszéd keretében ismerhették meg a fiatalok a Külügyminisztérium munkáját Szabó Stefánia, torontói főkonzul, Bokor Balázs, a Külügyminisztérium Közél-Keleti és Észak-Afrikai Országok főosztályvezető-helyettese, és a minisztérium szóvivője, Nagy Anna jóvoltából.

A tábor keretét adó téma komolyságát a szervezők igyekeztek feloldani például egy-egy sétával a várban, a Citadellán, vagy a reggeli misére való ellátogatás formájában.

A fővárosi tartózkodás ideje alatt a témához szorosan kötődő Terror Házába is tettek látogatást a diákok.

A hagyományokhoz hűen idén is egy dunai sétahajózás keretében zajlott le a mozgótábor záró rendezvénye. Stílusosan a Rákóczi nevű hajó fedélzetére érkeztek a határon túli táborrésztvevők, az ellátogató adakozók, szervezők, vezetők, mindazok, akik nélkül nem jöhetett volna létre a

tábor, mindazok, akik számára fontos, amit a Rákóczi Magyarágismereti Mozgótábor képvisel.

A záró ünnepségnek van egy igazán különleges hangulata, hiszen a mozgótábor nem szűnik meg mozogni, folyik tovább a Duna vizével. A szél messzire viszi a Zrínyi és Bethlen csoportok himnuszát, amely az összetartozást és szeretet hivatott kifejezni.

Az utolsó közösen eltöltött vacsorát Hajlák Attila marosvásárhelyi plébános, aki hét éve végezte el a tábort, áldotta meg, amelyet követően a kedves vendégek is izelítőkaphattak a fiatalok tehetségének köszönhetően összeállított műsornak.

Zseniális szavakat, meséket és énekeket láthatunk, hallhatunk és sirathatunk meg. Olyan diákok, akik az első napon még lesütött szemekkel csak dúdolgattak, az együtt töltött napok után egy csapatként, büszkén, teli torokból énekeltek együtt. Mert összetartoznak. Mert összetartozunk. Mindannyian, magyar ajkú, magyar szívű fiatalok:

*„Mindegy, hogy román, mindegy, ha ukrán,
viszem a békét, mely nem szabhat már határt.
Nem számít, ha szerb, nem számít, ha szlovák,
eztán majd egymás mellett tudunk élni tovább.
Mit bánom úgysis, elviszem lazán,
elviszem gond nélkül a hátamon a hazám!”*
(a Rákóczi Családi Kör tagjai)

BALOGH JÓZSEF

NYÁR

Nyár kacsint be az ablakon
egy tikkadtságos hajnalon,
fénye a redőnyt törve át
magával fűroszt hús szobát.

Paplant ébreszt és takarót,
lajháros-lusta ágylakót,
tarisznyájában új virág,
- nem kap a szirma hógutát -,

s van benne friss vakáció,
egy tópartra szánt rádió,
fecskék cikázó röpte száz,
veríték-lázás kerti ház...

A dinnye tőle cukrosul,
nevet a Nap rá huncutul,
izzad az erdő, fű, a rét,
patak párolog, és az ég

szinte önmagát fényli szét.
Vihar, ha orvul mennydörög:
kugliznak fönn az ördögök,

fürge felhő száll, dús-esős,
lenn fű között időz az őz,
hisz' messzi még az ősz,
a csősz.

RADNÓTI MIKLÓS

TÉTOVA ÓDA

Mióta készülök, hogy elmondjam neked
 szerelmem rejtett csillagrendszerét;
 egy képben csak talán, s csupán a lényeket.
 De nyüzsgő s áradó vagy bennem, mint a lét,
 és néha meg olyan, oly biztos és örök,
 mint kőben a megkövesült csigaház.
 A holdtól cirmos éj mozdul fejem fölött
 s zizzenve röppenő kis álmokat vadász.
 S még mindig nem tudom elmondani neked,
 mit is jelent az nékem, hogyha dolgozom,
 óvó tekinteted érzem kezem felett.
 Hasonlat mit sem ér. Felöltlik s eldobom.
 És holnap az egészet újra kezdem,
 mert annyit érek én, amennyit ér a szó
 versemben s mert ez addig izgat engem,
 míg csont marad belőlem s néhány hajcsomó.
 Fáradt vagy s én is érzem, hosszú volt a nap, -
 mit mondjak még? a tárgyak összenéznek
 s téged dicsérnek, zeng egy fél cukordarab
 az asztalon és csöppje hull a méznek
 s mint színarany golyó ragyog a teritőn,
 s magától csendül egy üres vizespohár.
 Boldog, mert véled él. S talán lesz még időm,
 hogy elmondjam milyen, mikor jöttödre vár.
 Az álom hullongó sötétje meg-megérint,
 elszáll, majd visszatér a homlokodra,
 álmos szemed búcsúzva még felémint,
 hajad kibomlik, szétterül lobogva,
 s elalszol. Pillád hosszú árnya lebben.
 Kezed párnámra hull, elalvó nyírfaág,
 de benned alszom én is, nem vagyok *más* világ.
 S idáig hallom én, hogy változik a sok
 rejtelmes, vékony, bölcs vonal
 hús tenyeredben.

UNGVÁRI ZRÍNYI IMRE:

A *Tétova óda* azért hívta fel magára a figyelmemet, mert már címében is megnyerő, visszafogottságot és a többértelműségekre való megnyílás mozzanatát hordozó költemény. Óda, tehát dicsőítő ének, de a költő, az autentikus élmények őrzőjeként keresi benne a dicsőítés őszinte hangvételét és kifejezőmódját. Ezért elkerülhetetlenül tétova. A dicsőítés éppen tétováságából meríti valódiságát.

A vers a szerelmi vallomás hangján szólal meg, de ez a vallomás nem a kezdeti, fellángoló szerelmi élményé, hanem a korai próbatételeket túlélte, létté, élményvilággá, titkos csillagrendszerre szerveződő érett szerelemé. Olyan belső csillagrendszer ez, amelynek fényei a lelket megülő fenyegetettség sötétjében világítanak, és az álmokra vadászó elmúlás értelmetlenségével szemben nyújtanak menedéket, megnyugvást. Az együttlét felfénylő élményvilágának összél-

ménye itt tartós és biztonságot adó. Az eleven élet, a nyüzsgő és áradó lét szilárd szerkezete ez, amely mégsem ragadható meg egyetlen képben, és nem redukálható a lényegére. Az időben előálló élményeknek nincs világosan megragadható egyetlen formája, szintetikus végső képlete, ugyanis azok minden mozzanatukban egyediek, világszerűek és éppen e tágasságukban értelemadók.

Ezért marad a szerelem csillagrendszere rejtett még a költő saját önkifejezése számára is, amelynek felfedése, szavakba foglalása életmunkája egészének értelmét érintő állandó kihívás, és ezért életfogytig meg-megújuló küzdelem a felöltő és tartalmatlannak bizonyuló hasonlatokkal.

Hiába tudja, érzi, hogy az eleven hitvesi szerelem, az élet háttérben, az élmények mélyén meghúzódó összetartó, világteremtő erő – kifejezni, képekbe foglalni csak élethelyzetek, léttörédek élménymotívumait lehet. Ilyen élménymotívum például a művész alkotómunkáját átfogó tekintet érzése, amiben összeolvad az alkotás és a személyes élet beteljesedése. Erre az értelemben osztozó társra és együttérző lélekre utalva állította Diotima Platón Lakomájában, hogy aki lelkében áldott állapotban van, és alkotni vágyik, „szép, nemes és jólsarjadt lelket” keres magának, hogy abban foganjon meg alkotása. A *Tétova óda* sorai szerint is az értelmi és érzelmi összhang egymás érzékenységét provokáló-kiteljesítő közös érzésvilágában minden, a hétköznapi élmények is, megkettőződnek, átterjednek egyik emberről a másikra: „*Fáradt vagy s én is érzem, hosszú volt a nap*”. A tárgyak szinte maguk is e megkettőződött, a kölcsönös visszhang előérzetét hordozó érzékelésben adódnak, úgy, mintha az egymásba játszó élmények „összenézniének”, és az eszményi társat „dicsérnék”. A tárgyak ebben a költőileg megteremtett interszubjektív képzeletben a maguk különös szünesztézikus módján jutnak szóhoz, a cukordarab a „zengésével”, a méz csöppje hullatásával, mintha önnön édességének szubjektív élményét utánozná és aranygolyóként mutatná fel saját tökéletes boldogságát, a vizespohár azzal, hogy mintegy belső érzelmi hanggal magától megcsendül. Nem nehéz belátni, hogy mindezek a különleges történések az együttlét örömét visszhangozzák. Erre utal néhány sorral alább a magyarázatként ható megfogalmazás is: „*Boldog, mert véled él.*”

A költői képzelet szeretetteljes játékosága gazdáját váró kutyaként jeleníti meg a vizespoharat, akárcsak az Együgyű dal a feleségről című vers megelevenedő tárgyainak a világában, ahol topogó, kis állatokká átlelkesített virágcserepek várják az érkező kedvest, akinek lényével elkeveredik valamiféle csipogó, riadt verébre utaló kedves-ség. (Az *ajtó kaccan egyet, hogy belép./ topogni kezd a sok virágcserep/ s hajában egy kis álmos szőke folt/ csipogva szól, mint egy riadt veréb.*) A költői eszközök ilyenfajta használata jelzi, hogy az együttlét itt, a szeretet legváltozatosabb formái mentén artikulálódó kapcsolatban a partner

1956

átlényegítésének és a lényében való jelenlétnek egészen rendkívüli módját hozta létre. A vers befejezése éppen azzal hangsúlyozza ezt a különleges egygyólvadást, hogy a költőt úgy jeleníti meg, mint aki egyszerre szemléli, érzékeli testi valójában elalvó kedvesét, éli át belülről az elalvás tapasztalatát és lép tovább az érzések fonala mentén az érzékelhetetlen szférába, az idő és a sors titokzatos rajzolatainak jelentéstartományába... (LÁTÓ, 2009. december)

MIKLÓS RADNÓTI

HESITANT ODE

For how long have I tried to tell
of my love's hidden galaxy:
in an image, brief words as well –
both ended in futility.
For you burst forth like life itself
a flood of everything at once
that simply overwhelms the self
full of never ending nuance.
The Moon-streaked night above my head
moves hunting rustling dreams that fly
and yet I can't express, I dread,
just what your presence means nearby.
Your guarding gaze upon my hand –
as I work bears no simile:
when found, discard it out of hand.
My worth is in my poetry.
I'm agitated, I can't rest,
till tinge of hair remains, bare bones.
I sense you're tired, the day was stretched,
What can I say? I need some tomes.
The things round you exchange glances:
half a sugar cube, honey drop,
a pure gold globe, they sing your praises,
a glass chimes on the table top:
they live with you; they are happy.
Perhaps yet I'll have time to tell
of what it is like, watching sleepily
as dreams await you. Shadows swell,
leave, return to your forehead,
your sleepy eyes wave one last sleepy wave,
your hair unfolds, over your shoulders spread,
you fall asleep under my loving gaze.
Your eyelashes' long shadow cast a spell,
your arm falls on my pillow, branch of birch,
and now, myself, I sleep in you as well,
no longer alien, not left in lurch.
This is how long I hear how the many,
mysterious, thin wise lines change in the
cool palm of your hand.

(Translated by Frank Veszely, September 18, 2014)

WITTNER MÁRIA

BÖRTÖNÉVEK

November 9-én, mikor senkit sem találtam a Corvin közben, elhatároztam, hogy disszidálok. Egy csoporttal Székesfehérvár felé indultam, de ott elkaptak bennünket, és bevitték a rendőrségre. Onnan pedig egyenesen Budapestre a Jászai Mari térre, az Országos Rendőr-főkapitányságra vezetett az út. Furcsa módon egypár óra múlva már vittek is kihallgatásra. [...] Az igazság az, hogy én az életben nem gondoltam volna, hogy onnan kijutok. Két férfi hallgatott ki. Az egyik szemben ült velem, a másik pedig járkált. Azt kérdezték, mit csináltam október 23-ától. Akkor én elmondtam, hogy merre jártam. Legnagyobb megdöbbenésemre egyszer csak telefonáltak valahova, hogy hozzák oda a holmimat, a cipőfűzőt, egyebeket. Megkérdeztem tőlük, hogy elengednek-e. Az egyik azt felelte, hogy igen, mert az első rész - amiben én is részt vettem - forradalom volt, és csak a második rész - november 4-e után - vált csak ellenforradalommá, amikor bejöttek az oroszok. Ezért engednek ki. De végül úgy döntöttem, mégis disszidálok. Mödlingig jutottam. Körülbelül egy hónapig voltam kint, amikor visszajöttem, mert úgy voltam vele, hogyha forradalom volt az első része, akkor nekem semmi problémám nem lehet, meg leültethetik fél Budapestet.

Hazajöttem, mert a gyerekeim is itt voltak. Munkahelyem nem volt, de végül egy ismerősöm bevitt a Képzőművészeti Főiskolára modellnek. Aztán, amikor vége volt a sulinak, átmentem betanított munkásnak egy üzembe, ahol hőpalackokat gyártottak. Nem is tudom, hogy itt kaptam-e fizetést, mert alig dolgoztam valamennyit, amikor letartóztattak. Talán két hetet, nem többet. 1957. július 16-án, a második nagy begyűjtésnél vittek be. Ezen a napon délutános voltam. Éjjel hárman vagy négyen jöttek értem, volt letartóztatási parancs, házkutatás. Megtalálták az osztrák igazolványomat, ezt később fel is akarták ellenem használni, hogy kémkedtem. A Gyűjtőbe vittek. Akkor éjszaka még nagyon sokakat hoztak be. Két hét után vittek a Gyűjtőből a Tolnaiba. [...]

Csak tudnám, minek jöttem haza! Milyen egy hülye voltam! Ezt sokszor megállapítottam magamról a börtönben, meg amikor a siralomházban ültünk. De Kati is, aki Svájc-ból jött haza, mert a vőlegénye azt üzenté neki, hogy semmi bántódása nem lesz, mert Kádár büntetlenséget ígért mindenkinnek. De ilyen szinten hazudni, ez valami nagyon kegyetlen dolog! Ilyen szinten hazudni, hogy embereknek az élete menjen rá! Hogy minél többet haza tudjanak csalni, hogy minél többet fellógathassanak! Ez több mint kegyetlenség, ez aljasság!

A kihallgatások a Tolnaiban folytak, lent a pincében ültet három hónapig. A mellettünk levő zárkában volt a Darvas Iván, vele beszélgettünk elég sokat. A zárka kicsi, benne egy pricc, és fönt a francban egy rácsos ablak. Napközben

1956

nem lehetett a priccse lefeküdni. A pokrócokat összehajtvá kellett tartani, a csupasz priccsen aludtunk, és egész éjszaka égett a villany. Azt mondanom sem kell, éjszaka, ha fordult az ember és a kezét önkéntelenül a takaró alá húzta, mert fázott, vagy éppen nem fázott, csak be szokott otthon takarózni alváskor, akkor egyszerűen rá rúgták az ajtót, hogy majd kiköpte az ijedségtől a szívét. Ezek borzalmasak voltak. Azóta is elég sokszor előfordul, hogy egyszerűen úgy érzem, hirtelen valamitől kiköpöm a szívemet. [...]

Novemberben vagy decemberben lezárták a nyomozást, és átvittek a Markóba. Itt egyszer mellém raktak egy spiclit. Rájöttem. Tudtam azt, hogy meg kell szabadulni a kullancsomtól, provokáltam hát egy veszekedést. Miután a kurva anyámat szidta, össze is verekedtünk. Akkor a fegyőrök vagy rendőrök bejöttek, és gumibottal szétválasztottak bennünket. A csajt kivitték, értem meg jöttek, éjjel fél tizenkettőkor, és vittek fel kihallgatásra. Három nyomozó volt ott, akkor egy kicsit kiosztottak, kaptam 72 óra sötétet, és levittek az alagsorba. Itt is priccse volt, a falról pedig csöpögött a víz. Miután egy ujjatlan nyári ruhában tartóztattak le, bent másik ruhát adtak, valamilyen kiszuperált rendőrszoknyába meg rendőrbúzába bújtattak, amire egy R be tű volt ráfestve. Most át kellett öltöznöm a nyári ruhába, és abban lemenni a sötétzárkába. Három nap után vittek vissza. [...]

Lévaít (a nyomozót) egyébként minden érdekelte, amit '56-ban csináltunk, hol voltunk, merre jártunk, még az is, amit nem csináltunk. Jövés-menés, kihallgatásra fel, kihallgatásról le, tanúkihallgatások, jött egy tanú, azután egy másik, tagadott az ember, amíg csak lehetett. Akkor jöttek a szembesítések. Amikor aztán hárman-négyen az ember képébe mondták, akkor az ember nehéz helyzetbe került. Egyszer a nyomozóm elém rakta a Fehér könyv harmadik kötetét, és felcsapta a 77. oldalon. Ez a csoportkép önmagában is bizonyíték volt. Soha nem felejttem el, amikor elkezdtek, azt mondták, hogy hatodrendű vádlott leszek, mire a nyomozás véget ért, elsőrendű lettem, nem tudom, minek folytán. Államrend elleni összeesküvés, törvényes államrend megdöntésére irányuló szervezkedés, többrendbeli meg nem állapítható gyilkosság, többrendbeli meg nem állapítható gyilkossági kísérlet, rablás, háromszori tiltott határátlépés...

Amikor lezárták a nyomozati anyagot, akkor felvittek aktaáttanulmányozásra. Itt voltak a tanúk jegyzőkönyvei is. Ekkor tudtam meg a legelső tanúkihallgatási jegyzőkönyvből, amit 1957. május végén vettek fel, amikor én még szabadlábon voltam, hogy engem feldobtak: Kerekes Ferenc meg az Árgyilusné. Ők is nemzetőrök voltak, ők is ott voltak a forradalomban. Csak ők csináltak egy 180 fokos fordulatot, aztán feldobtak egy-két embert vagy többet, ki tudja. És ezért ők szabadon maradtak. Ez az ember a tárgyalásomra már civilből rendőrőrmesteri rangot ért el, ahhoz pedig dolgozni kellett!

Biztos vagyok benne, hogy nagyon sok embernél, ahogy nálam is, megpróbálkoztak a beszerkezéssel. Aztán kérdés,

hogyan ki vállalta, ki nem. [...] Megmondtam, hogy nem vállalom, mert undorítósnak tartom azt, ha valaki megbízik bennem, és én annak a bizalmával visszaélek. Ez az egyik. A másik pedig, hogy én is csak azt a rabkenyeret eszem, amit a zárkatársaim. Tudom, hogy ezzel el is vágtam magamat.

A vádiratban többek között az államrend megdöntésére irányuló szervezkedéssel, többrendbeli meg nem állapítható gyilkossággal vádoltak. Persze alá nem támasztották, meg nem nevezték az áldozatokat. Öltünk oroszokat, akárkiket. Kiosztották a halottakat. Mindegy, hogy minket osztottak rájuk, vagy őket miránk. A vádiratban egymásra találtunk. Aztán a másik vádpont, többrendbeli, meg nem állapítható gyilkossági kísérlet! Ez egy nagyon homályos és nagyon mondvascinált vádpont akkor, amikor forradalom volt. Mert a forradalomban hol van gyilkossági kísérlet?! Nem értem, hogy odalöttünk esetleg, és életben maradt, ez már kísérletnek számít? Aztán rablás és tiltott határátlépés. És az a furcsa, hogy én egyszer mentem ki Ausztriába, és mégis háromszori disszidálás áll a vádiratban. Egyszerűen hatványozták a dolgokat. Már akkor sem értettem, most sem. Semmi nem volt logikus. Voltak olyanok, akiknél megvárták, míg betölti a 18. évét, hogy kivégezhessék, mint például a Mansfeld Péternél. [1959. március 21-én, néhány nappal 18. születésnapja után végezték ki Mansfeld Pétert, aki a forradalom idején még 16. évét sem töltötte be. A BHÖ szerint fiatalokúra nem lehetett halálbüntetést kiszabni.] Ugyanakkor nálam meg éppen ellenkezőleg. Azt hozták fel másodfokon, a 20. évemet még nem töltöttem be, amikor elkövettem a bűncselekményemet. Hát lehet ezt érteni? Én végig azt hittem, hogy azért vették le rólam a kötelet, mert bár bizonyítottnak tekintették a vádat, de létezik egy paragrafus, amelyik mentesít a halálbüntetéstől, ha a cselekmények elkövetésekor még nem töltöttem be a 20. évemet. Ez logikusnak tűnt. De amikor meghallottam a Mansfeld Péter esetét meg a többiekét is, akkor már nem is volt olyan logikus az egész. Nincs is benne semmiféle logika!

A tárgyalás 1958. május végén kezdődhetett, és valamivel több mint egy hónapig tartott. Ez annyit jelentett, hogy mindennap reggel fölvittek, ebédszünet, és ebéd után folytatták. Júliusban volt az ítélethirdetés. Teljesen zárt tárgyalás volt, a vádlottakat egyenként szólították. [...] A védőtanúknak nem volt jelentőségük, a vád tanúinak annál inkább. Mikor elmeszakértőire küldtek bennünket, tudtam, hogy halálra ítélnék. Nem volt különösebb vizsgálat ez az elmeszakértői. Kérdeztünk, válaszoltunk, megállapították, hogy értelmesek vagyunk arra, hogy fölakasszanak bennünket. Kész.

Kilencen ültünk a vádlottak padján. A perben én voltam az elsőrendű vádlott, Havrila Béláné, Kati a másodrendű, Tóth Jóska és a Kóté Sörös Jóska voltak a harmad- és a negyedrendű vádlottak. A négy első ítélték halálra. A kis Varga Jancsi épphogy betöltötte a 18-at, őt 13 évre ítélték, a Neumann Tivadar, aki sofőri szerepeket látott el, életfogytot

kapott. Másodfokon megváltoztatták az ítéletét 15 évre. Bertalan Pál nem tudom, mennyit kapott. Két fiút hozzánk csaptak a Práter utcából, nem is tudom a nevüket.

Az ügyész egy agilis, véresszájú fiatalember volt. Kegyetlen vádbeszédet tartott. Egyikünkénél sem volt semmiféle mentő körülmény, semmiféle, ki is hangsúlyozta, hogy semmiféle mentő körülménye nincs ezeknek a vádlottaknak. Én itt hallottam először elhangzani ránk vonatkozólag és rám vonatkozóan is a megrögzött ellenforradalmár jelzőt. Mindannyian megrögzött ellenforradalmárok voltunk. Védekezni nem lehetett. Az ügyvédek kirendelték, duplanullások voltak. A bíró pedig Tutsek volt! Sajnos tudtuk, ki elé kerülünk, hiszen a Tutseknak borzasztó híre volt a Markóban. Érdekes, hogy mindenki milyen várakozással nézett az elé, hogy vajon ki fogja tárgyalni az ügyét, gondolom, kicsit szorongással is! Amikor levittek bennünket vádirat-tanulmányozásra, és ott volt, hogy ki lesz a tanácselnök, illetve a bíró, a népbíró, akkor tulajdonképpen tudtuk, hogy a sorsunk meg van pecsételve. Legalábbis nekem mint elsőrendű vádlottnak! Ösztönösen éreztük! A nyakunk előtt elhúztuk a kezünket, hogy ilyen ítélet lesz. Nem lehet más. Közszájon forgott a rabok között, hogy az ismertebb bírók csak halálos ítéleteket hoznak. És ez így is volt. Itt nem számított se jog, se semmi az égvilágon. Az egész tárgyalás úgy folyt le, hogy nem vették figyelembe a mentő körülményeket, a mentő tanúkat nem hallgatták meg. Hiába tiltakozott akármi ellen az ember, hiába mondta azt, hogy ez nem így volt, el volt könyvelve, hogy az márpedig úgy volt, mert annak úgy kellett lennie. Kátival mi megbeszéltük, hogyha kimondják a halálos ítéletet, akkor mi csak véletlenül se mutassunk olyan pofát, hogy ők örülni tudjanak.

Négy halálos ítéletet mondtak ki, aztán ebből másodfokon maradt három. Kóté Sörös Józsefé, Tóth Józsefé és Katié. A másodfokú tárgyalás 1959. február 23-án és 24-én volt. A Katinak meg nekem egy ügyvédünk volt - Péterfi -, azt hiszem, négy vagy öt ügyvéd volt összesen. Két-két főre esett egy ügyvéd. Még annyi fáradságot sem vettek, hogy egy embernek egy ügyvéd jusson. Az ügyvédek kegyelmet kértek, beadták és átalakult a bíróság kegyelmi tanácsá, ahol az én halálos ítéletemet megváltoztatták, a többiekét nem. A két tárgyalás között elég hosszú idő telt el. Mint halálraítélteket, átvittek a Gyűjtőbe. Először a Gyűjtő kórházába kerültünk, ahol egy hónapig tartottak bennünket. [...]

Aztán átvittek bennünket a Kisfogházba. Négyen voltunk a zárkában. Márton Erzsé, Kati, én meg a Bakosné. Négy halálraítélte. [...] Amikor kimondták a halálos ítéletet, az ember pillanatnyilag föl sem fogta. Gyerekkoromban el nem tudtam képzelni, hogyha én meghalok, akkor minden ugyanúgy megy tovább, mintha mi sem történt volna. Azt hittem, hogy én vagyok a világ közepe. Persze azóta rájöttem, hogy nem én vagyok, sőt. Aztán egy idő után eljutott a tudatomig, hogy megölnek. De nemcsak gondolatban vívódott vele az ember, hiszen szinte napi tényként állt mellette a halál. Azok már nem gondolatok, képzelgések voltak, hanem ott volt a maga

kézzelfogható valóságában. Mert naponta vitték az embereket akasztani, volt olyan nap, hogy hét embert akasztottak. Egyes napokon "csak" hármat, de volt olyan is, hogy ötöt. Ez attól függött, hogy hány csoportból hány embert ítéltek halálra.

Katit 1959. február 26-án végezték ki. Nem tudom, hogy másokat hogy vittek ki. Kinyílt az ajtó és hívták. Összeborultunk, aztán bejött két fegyőr, megfogták, kézen fogták és kivitték. Csak néztem utánuk, míg be nem csapódott az ajtó. Pici kis nő volt a Kati, egyenesen, feltartott fejvel ment. Sokszor felmerült bennem a gondolat, Kati utolsó képe, hogy vajon én, ha eljutok odáig, vajon én milyen lettem volna. Eljátszott ezzel a gondolattal is az ember. Nem tudom, hogy én hogy viselkedtem volna, de remélem, hogy jól. Már úgy, hogy nekem tetszően. Mert azt, hogy könyörögni lássanak, azt semmi szín alatt, inkább belerohadnék a földbe, mint-hogy könyörögjek meg siránkozzak, azt nem tudom elképzelni. Kati is ilyen volt. [...]

Mikor bekerültem Kalocsára, még voltak osztályidegen zárkák. A kis idős rabokat külön tartották, kétéves ítéletest véletlenül se zártak össze egy tízévesssel. Öt éven felül már nagy idősnek számított az ember. Azok számára is külön zárka volt, akik nem dolgozhattak. Ebbe kerültem én is egy ideig. Csak pár hónap után mehettem dolgozni a varrodába, és attól kezdve két műszakban csak varrtam, varrtam, varrtam... Végül is jobban teltek így a napok, mintha nem csinálnék semmit. Eleinte fárasztó volt, amíg bele nem szokott az ember ebbe az egész dologba. Kalocsán négyszemélyes zárkák voltak. Egy héten egyszer fürödhattünk, de csak lavórban. Kannákban adták be a vizet. Ebből inni, abból mosakodni, meghatározott időben volt vizelés, volt, hogy megtelt a kübli és nem cserélték ki, ott bűdösödött az orrunk alatt. Förtelmes dolog volt! Előfordult, hogy az ember inkább napokra visszatartotta. Hatvanegyben kezdték csak Kalocsán építeni a WC-t meg a mosdót. Rettenetesen sokat szenvedtünk a poloskáktól. Az valami iszonyatos volt. Reggelre tele voltunk poloskaszívással, mintha valami fertőző betegségben szenvednénk, úgy tele voltunk. Próbáltuk mi a magunk módján irtani, égetni vattával, de ahogy az emeletes ágyat leemeltük a helyéből, a poloskák fürdőnkben lógtak az ágy lábáról. Álmomban ne jöjjön elő, förtelmes dolog volt. Az ember alig tudott aludni, sokszor még éjszaka is nekiálltunk poloskázni, reggel meg kimerülten ébredtünk. Most is vakaródzom, ha eszembe jut. [...] Az egyetlen jó dolog a könyv volt, Kalocsán jó könyvtár volt. Az olvasás nagyon sok mindent lekötött az emberben. Később, a vége felé kaptam irodai munkát is, nemcsak varrtam - rajzoltam, dossziékat rendeztem és feliratoztam őket.

A '63-as amnesztiában kiengedték a fejeseket, aztán meg kiengedtek egy csomó spiclit, és akkor mellette még más pár embert. [...] Voltak olyanok is, akiket először kiengedtek, utána meg visszahozták, hogy kérem szépen, tévedés volt az egész. [...]

Rózsa Dancs

WILD BOARS WERE PLUNDERING THE CORN

1970-ben azt mondja nekem a varrodából Szvétekné, aki munkamódszer-átadó volt ott, hogy "tudja, Wittner, én soha nem mondtam maguknak semmit, soha nem biztattam magukat, de most higgye el, haza fognak menni". Ez egy olyan hirtelen lökést adott, hogy hinni kezdtem benne, mert tényleg, a Szvétekné soha nem mondta. Vártuk az amnesztiát, vitán felül, mindig vártuk az amnesztiát. Végül is nem amnesztia formájában jött, de valóban még aznap, körülbelül egy óra múlva hívtak bennünket a műszakiba, hármunkat, engem, Hrozova Erzsit és az L. Kiss Margitot, és ott közölték velünk, hogy hozzuk ki a kabátunkat, menjünk le a parancsnokhoz. [...] A parancsnokiban közölték, hogy egyéni kegyelemmel szabadulunk, öt év felfüggesztéssel, de ha valamelyikünk visszakerül öt éven belül, akkor megkapjuk az új ítéletet, meg amit még otthagytunk.

Igen, kiengedtek bennünket, de nem amnesztiával. Nem lehetett 1970-ben '56-osoknak amnesztiát adni, mert mindenki úgy tudta, '56-osok már nincsenek benn. 1969 őszén megjelent egy Kádár-interjú, amit egy amerikai újságíró készített. Az volt az egyik kérdése, hogy vannak-e még Magyarországon politikai foglyok. Kádár azt hazudta, hogy nincsenek, mert '63-ban mindenkit kiengedtek. Akik még bent vannak, azok azóta kerültek vissza. Élő cáfolatként, bizonyítékként ott voltunk mi hárman!

mek.oszk.hu

"October 23, 1956, is a day that will live forever in the annals of free men and nations. It was a day of courage, conscience and triumph. No other day since history began has shown more clearly the eternal unquenchability of man's desire to be free, whatever the odds against success, whatever the sacrifice required." - John F. Kennedy, on the first anniversary of the Hungarian Revolution.

We were tiny tykes. We went to school from the most obscure village of historic Haromszek to Lisznyo, a place that happened to become bigger, as we grew diligently out of grade school at Sepsimagyaros.

Every morning, five of us hiked across the Heveder, one little boy and four little girls, returning in the afternoon. In September, the farmers were well into their autumn work in the fields, so we had to travel by shanks' mare. The weather was relatively pleasant in October and in the winter we will be boarding at school so our parents told us.

Oh, but we loved it. We were somebodies. As we slogged our way from one end of the village to the other, everyone regarded us with a glance.

"Ah, so these are the scholars *from Lisznyo*," they would say to one another.

"God grant you a good day!" we greeted everyone courteously, for which a curt "G'day" was the response.

Then, after a couple of weeks went by since school started, the 'G'day' was followed by a question, "So, what's new down there?" (The Heveder meant a sloping climb whose lower incline ended in Lisznyo, so from the perspective of the Magyarosi folks, the village was below.)

"The same old things," we kept on saying like grownups, for there was hardly anything remarkable going on. Sometimes, there was sensational news, though. "Uncle Laci Damo had a stroke," which really scared the blacksmith, for he had a face as red as Damo. The doctor from Uzon had told him he had high blood pressure because of all the bacon he ate. At another time Aunt Gyertyanosi's only daughter was hit by a train in Bucharest just as she was about to go home to her Mother.

"Oh Lord, have mercy on my orphan's soul," she keened under the Gáng so loud all the people ran out of their houses to hear the noisy commotion.

It came about that we'd become the messengers between the two villages. Usually, when we got to the Olah Hill somebody ran out from the field to the clay road to interrogate us. The women gave us apples and pears, sometimes doughnuts in return. Everyone had subscribed to the paper in those days, but they only delivered the accumulated issues once a week from Uzon, sometimes even every two weeks. After all, the mailman's corn was ripening, and the plums were falling, too.

On October 15th we moved into the boarding school at Lisznyo. After that we could only go home on Saturdays, and Mondays at dawn the parents took turns to take us back to school.

On the evening of October 23rd, the two teachers supervising supper, the Principal of the boarding school and the cook, Aunt Adélka, began to whisper among themselves.

1956

One was more agitated than the other and the cook responded by whining, "Oh me God! Oh me God!"

We didn't care whatever they were going on about because they hadn't noticed that the order broke up at the tables and the bolder ones went outside the door. At bedtime we made a mess but we had to blow out the oil lamp early, so we quieted down. In the middle of the night I woke with a start to the wild barking of all the dogs in the village. The pandemonium scared me and I reached over to the next bed to wake up Ibike. Our hands met in the middle, she was about to wake me up.

"What's going on?" I asked, my teeth chattering, but someone hushed me up.

"Listen!" We heard men talking outside.

"The alarm fires are burning all around," said a firm voice.

"Rety, Egerpatak and Bitá lit up at dawn. Uzon replied a bit late, but they may have had to get rid of the militia first. The lame Bordas just mentioned that folks are saying that the wild boar is plundering the corn, he is afraid of fire, that's why they started lighting fires."

I clearly recognized the voice of Andras Zsigmond's Father: "The wild boar. That's a good one. Let us agree, brothers, that we all say the same thing if the militia comes."

"What's happening with the others?" said a man impatiently, whose voice I couldn't recognize.

My bed was right next to the wall closest to the dead-end back street. I heard everything, but it was strange that they spoke so mysteriously.

"It's burning everywhere. I saw two on the mountain top. Antal Berdi was the first one to signal. Patak is all right. On Magyaros, on Oldal, and on the Olah Hill, but probably on Hegyfarka there was somebody to warn Rety, Borosnyo. In Bikkfalva Harko took things in hand."

"All right . . . somebody's coming," a choked voice said suddenly.

"Give me the storm lantern" said the Zsigmond-voice.

"G-day" uttered many others, and many more "G-days" came in response.

"So you've come" asked someone while hands must have been shaken.

Probably their answer sounded like, "Mük es meg," but I may have just thought so.

I was falling asleep again, but I still remember wanting to sneak a look. To see if the newcomers came from Magyaros and if my Father was among them . . . Three days have gone by since I last saw, my little brother, my sister and my Mother.

In the morning I hated to get up as we had to wash in ice-cold water drawn directly from the well by the Principal of the boarding school. There was some warm water, too, but only a mugful for everyone. It had to be saved. Shivering, we lined up and waited in the yard for the opening of the dining

hall. Breakfast was caraway-seed-soup in which we dunked brown bread. We spooned the thin soup feeling anxious and depressed—perhaps we haven't had enough sleep? Or perhaps because Aunt Adelka failed to greet us with a warm smile, something that we have become used to every morning as she doled out our breakfast. She had changed her usual blue polka-dot head kerchief to black.

This bothered me and when we hurried outside to line up for the school bell I sidled up to her. "Who has died, Aunt Adelka?"

She looked at me but I wasn't sure she saw me as she said, "Who has died? I don't know yet, my child."

It was a strange answer, but I had to hurry. I was only twelve years old and the unusual mood of the morning was quickly forgotten. There were no curtains on the windows so we could see the road. As if the whole village were in mourning, all the women wore black kerchiefs.

During the first recess we all ran to the end of the courtyard. From the neighbour's garden a huge plum tree leant over to the school yard and since we saw Aunt Julcsa leave her house, we rushed there for a little snacking. Somehow, the plums lost their flavour that day.

That's when a girl, late from school, came up to us. "There's a revolution in Hungary. My Mother told me, but we are not to talk about it aloud."

Since I was a well-read little know-it-all, I knew that there had already been revolution in Hungary and Sándor Petőfi died in it. But that was so very romantic, when I read his poems in my Mother's Petőfi volume.

"Will it be the same this time?"

"Hush," my friend hissed at me "Don't say it out loud!"

In the afternoon my Mother came to visit—she came with other mommies.

"My darling, there was a chance to come, I thought I'd see how you are. I will also have to see your home room teacher," she explained while she rebraided my hair.

"Mother, is it true?" I clung to her.

"What? What is true?" she looked at me searchingly.

"The revolution. The Hungarian revolution?"

Suddenly she tightened her grip on my shoulder. "Oh, it's true, my child, but don't you talk about it. It's not your business. Not yet."

Her voice was so sad and so tender that I started to cry. "Dear Mother, I am so afraid."

She said to me, still with great sadness, "Don't be afraid, my precious. The good Lord won't abandon you. And neither will he abandon them," and she looked in the direction where the sun was about to set.

"Ah, we must hurry, it's getting dark and I left the little ones to your Grandma," but her hands were still caressing me.

"And Father? Where is he?" I asked because it wasn't usual for Grandmother to take care of the children. She has enough to do, my Father would say, and indeed, Grandma

1956

had to take care of five men, grandpa and four sons. Not to speak of the farm, on which she worked her share, too.

"Your Father? He is not home today. The wild boars are plundering the corn, he had to go and stand on guard."

Once the mothers had left, it came out that all our fathers were spending the night in the field dedicated to scaring off the wild boar. Even though many had already harvested their corn.

"Maybe they are afraid to do it alone. It's safer to smoke together," Jancsika Kесе opined.

And even though we've spent the whole weekend at home, we haven't met one single Daddy.

It was always the wild boar. The men left Lisznyo, too, in search of the wild boar, taking slabs of smoked bacon, pots of fresh plum jam and sacks of flour with them.

My girlfriend from Bikkfalva, Emmi Harko, confided in me after a while that they have gone to the revolution. Because the Russians are threatening Hungary, they took food for the fighters and because our Szekely people are strong, they will help in the fighting.

"My godfather left from Szacsva," she said mysteriously, and begged me not to pass on this news.

Uncle Fám from Lisznyopatak is also stalking the wild boars, said his sixth-grade son, but by then we all knew it wasn't true. Except we shouldn't be talking about it, because there could be big trouble. After that, we couldn't calm down.

In the cemetery, they lit the candles two days before All Souls Day. The sky was overcast, twilight came early and the Nemere promised snow. We were not allowed out of the boarding school after nightfall, so we looked at the beautifully illuminated mountain slope from the courtyard. Wearing a sweater was no longer enough, I was cold, even though my Mother knitted the wool good and thick. The candles burned for three nights, while black and white figures prostrated themselves over the chrysanthemum-covered graves: the women and old men in vigil. All around the Haromszek-Basin, alarm fires engaged in silent conversation with the flickering flames of cemeteries. Perhaps they were exchanging messages. On the weekend in the cemetery of Magyaros I stood vigil with my Mother by the grave side of my great-grandparents. I wished I could wear a black head kerchief, like the women, but my Mother waved me away.

"Let it be, my darling, it would be too soon for you," she said but then she pulled out a black ribbon she had kept in her sewing box. "Put this in your pocket. The Good Lord will see it, but no one else needs to."

We could see as far as Egerpatak, and in the dull twilight some kind of power moved into the landscape, a common feeling, a common determination embraced every village of lower Haromszek, illuminated by flames for the dead and the living.

Sunday afternoon, we, children, ran to the end of the vil-

lage, shielded our eyes against the sun and stared into the distance. Perhaps the fathers will come back!

And even though it was getting cold, we lay down and flattened our ears to the ground, listening for some kind of sound. And we heard it! The earth rumbled. We'd have sworn to it. But there was no need to swear. They believed us.

Aunt Albina, the wiseacre of the village said the Russians just attacked Hungary and the earth cries out because of it.

"How do you know, Albina?" people asked.

"Let it be, I know it," and she lifted her apron to her eyes as though she'd wanted to wipe sand out of them.

They left her alone. The radio . . . but it's better if no one knows about it.

And then the Fathers returned. One by one they drifted home, exhausted, dirty, humiliated.

My Father arrived on a Sunday. We jumped on him with joy but he was tired and downhearted.

He cried, too. I heard his sobs while my Mother prepared the bath water and clean clothes.

"We couldn't go any further, Annuska. The border guards pushed us around, the pigs threatened to shoot us. They made us put our sacks down, and then one of the soldiers waved me aside. He asked me which one was my baggage. The striped one, I told him. We saw Hungarian soil, it was a stone's throw from us . . . at an arm's length."

I think he was overcome by sobbing because no matter how hard I tried to eavesdrop, I couldn't hear anything for a while.

"And then the soldier says, 'make a choice, man! Do you want me to shoot you dead or you go home to your family and leave me your satchel? I'll shoot you, so help me' . . . He grinned at me awhile yet and waited until I turned to go back. Woman, woman, how awful it is that we seem to be such cowards."

My proud, courageous Szekely Father! He kept sobbing silently and I covered my head with the pillow, lest they hear that I am awake and are crying my heart out.

The same happened to all the others.

The Konyas turned toward Ermihalyfalva, but on the way were beaten up by security police in civilian clothes. They thought the men wanted to visit the minister whom they have already taken away. This pained us especially, because it was the reverend Kalman Sass who had baptized me.

I was born when the front reached the area of Nagyvarad in 1944, and my Mother escaped with me to a shelter during the bombing. There, in the deep cellar the young minister baptized me, so that in case the house got hit, I wouldn't perish a heathen. My Mother told me this story many times after she had brought me back to Szekely country after the war.

1956

Ütő Aladár from Bikkfalva came home all broken up. Drunken, he fell off his wagon, and since the other kinsman with him was also drunk, his horses stomped on Uncle Aladár. This was such a barefaced lie that everyone figured out the truth. No one has ever seen Aladár drunk. He was not a drinking man. But he had a brother in Budapest and he wanted to go help him, no matter what the cost. He had no family, only the wife at home, so he did not turn around. But they sure turned him around, breaking three of his ribs as well as his nose. Which stayed crooked for good.

I kept that black ribbon in my pocket for a long, long time. And the earth rumbled still, well past the Christmas of 1956.

Translated by Paul Gottlieb

SZABÓ LŐRINC

MEGLEPETÉSEK

I.

Gyanútlan vers október 15-én
 Szájon csókol a pillanat,
 másik kést üt a szivedig,
 a harmadik halk telehold,
 szív rózsája a negyedik,
 van tömör-édes, mint a méz,
 van lángvető csipkebokor,
 van, mely egy elnémult világ,
 van, mely kurjongat, mint a bor,
 van, melyet észre sem veszünk,
 hallhatatlan, sóvár zene,
 van mindenüttjelenváló,
 van szétvivő mindenfele,
 ez tűz, mely Földet nyal körül,
 az egy katicát tapos el,
 van gyermekkorba kérdező,
 van, mely Afrikából felel,

van, melyben villájával az
 ördög felszúr a föld alól,
 van atomgáz, bombahalál —
 s van legvégső csömör, mely oly
 bambán, szeliden néz, olyan
 öklendtetőn és kedvesen,
 mint kifliből a svábbogár,
 mint kolbászból a birkaszem.

II.

Egy hét múlva
 Rá egy hét: pár óra alatt
 felnyüzsgött az országnyi Boly:
 a dermedt Dávid talpraállt
 s ledőlt a Góliát-szobor.
 Sipkákra bimbó nyílt! magyar!

Parittyta benzint röpitett.
 „Hacaca!” — szólt a rádió.
 Éhezünk a becsületet.

Szabadság, itt hordozta hős
 zászlaidat az ifjuság!
 S a sírt, melyből nép lép ki, már
 ámúlva nézte a világ.
 Tíz nap szabadság? Tizenegy!
 Csók, szívre, minden pillanat!
 És nem volt többé szégyen az,
 hogy a magyar nép fia vagy.

Tíz nap szabadság? Tizenegy!
 Terv forrt; gyúlt, égett minden agy.
 Lombikban feszült a jövőnk.
 S temettük a halottakat.
 Ablakunk mind fény, gyertyaláng!
 Aztán már settengő gyanuk.
 Még egy éj. S Budapest köré
 vashernyők gyűrűje szorult.

III.

December közepe
 Aztán jajdúlt a hajnal és
 reggelre ránkvirradt az est.
 A Tízezertalpu tiport
 s tótágast táncolt a Groteszk:
 Ambrus WC-ről, vizavi
 akna jött és ágyúgolyó, —
 ágy mellől szekrény s fal kiment!
 „Gimbelem”, szólt a rádió.

És Valami tanácskozott
 és aztán Ugyanaz, megint,
 és züllött, körben, minden a
 Föld züllött szokása szerint;
 s a talpak jártak. Nem tudom,
 már nem tudom, hogy volt s mi lett
 Már nem tudom. De teltek a
 napok s az évhosszú hetek:

hallottuk, Ausztriába hogy
 húzták a deportált Dunát
 s gyárakban ma is puskatüz
 ajánlotta a hacacát...
 De csak szájon csókol a perc
 s jó remény némítja a jajt:
 Nem! Rabok tovább nem leszünk!
 És: Isten áldd meg a magyart!

LŐRINC SZABÓ

SURPRISES

I

Unsuspecting poem on October 15th
 One moment kisses on the lips,
 the other pierces through the heart,
 the third is a muted full moon,
 the fourth is a rose of the heart.
 This one is dense-sweet, like honey,
 that wild rose bush a-throwing flames,
 this one a world that has gone mute,
 that hooting like a drunken crane

this one we don't even notice,
 inaudible, yearning music,
 that everywhere ever-present,
 this one is just the opposite,
 this, fire that licks Earth about,
 that one steps on a lady bug,
 this asks about your childhood and
 from Africa that sends a hug.

in this with his pitchfork below
 the devil pierces through the earth,
 that gaseous atom, death by bomb –
 the most disgusting thing you've heard,
 that gawks with stupid innocence
 at once it makes you smile and retch,
 like cockroach peeks from a croissant,
 or sausage from which sheep's eye stretch.

II.

A week later

A week later, within hours,
 the country-sized anthill a-whirl,
 the numbed David regained his feet
 Golieth's falling statue swirled.
 Upon berets bud burst! Magyar!
 Slingshots propelled the gasoline
 "Hacaca!" said the radio.
 We craved honor, wanted to live.

Freedom! Your heroic banners
 were carried high here by the youth!
 A stunned world watched as from its grave
 a nation rose and walked right out.
 Ten days of freedom? Eleven!
 Each minute on the heart a kiss!
 To be Magyar carried no shame
 any longer: it was a bliss.

Ten days of freedom? Eleven!
 Plans boiled, lit up, burned every head,
 our future pressurized test tubes,

and we were burying the dead.
 Our windows sparkled, candles lit,
 then the creeping suspicions came.
 Another night. Round Budapest
 iron caterpillar brigades.

III.

Mid December

Then dawn cried out, and by the morn
 the night had dawned on us again.
 The Ten-thousand-tred trampled us,
 head over heels the Grotessque danced.
 Returning from the toilet
 with Ambrus came the shells and mines,
 dresser and wall fell from the bed,
 "Gimbelem," were the radio's lines.

And Something held a counsel then,
 then Self-same repeated itself,
 depraved depraving round about,
 debauchery corruption shelved.
 And treads were treading. I don't know
 what came to pass and what became.
 I really don't. But days went by,
 before the year-long weeks that came:

We heard how to Austria
 the deported Danube was pulled,
 the gunfire in factories
 recommended to be annulled...
 Yet a moment kisses your lips,
 and good hope mutes the woe:
 God will bless the Hungarian!
 We won't be prisoners no more!

(Translated by Frank Veszely, September 16, 2014.)

A KALEIDOSZKÓP HAGYOMÁNYŐRZŐ KLUB

magyar tehetségek jelentkezését várja:
 ÉNEK, HANGSZER, SZAVALAT, TÁNC, SZÍNÉSZI
 ADOTTSÁG - minden érdekel
 Hívja: 416 491 4631
 Írjon: rozsatelchdancs@gmail.com

Minden gyermeknek BÓBITÁT!
 Megrendelhető:
 416 491 4631
 rozsatelchdancs@gmail.com

VESZELY FERENC

ÉLŐ EMLÉKEIM AZ 1956-OS MAGYAR NEMZETI SZABADSÁGHARCRA

A szabadság szintisza öröme

Emlékeim a csodálatos magyar forradalomról? Te jó ég! Teljes szabadság, határtalan boldogság! A felszabadult lelkek örömnépe, sem megelőzőleg, sem azután nem tapasztalt, lélekemelő örömradat. Együtt érezni mindenkivel, teljes idegenek ölelik egymást hihetetlen felszabadultságukban mindenütt, a fullasztó elnyomás évtizedes, vállakat és hátat görbítő terhétől szabadultan, hirtelen talált teljes tehermentességükben fellélegezve. Hazafelé tartva a délutáni műszakból ahol minden a régi mederben ment, a látvány szürreálisnak tűnt. A villamoson együtt utaztam egy ünneplő gyerekcsoporttal a Nagykörúton, és néztem a tanító nénit aki örömteli arccal együtt énekelte tanítványaival azt a hazafias dalt ami évtizede tiltott volt, de amit valahogy minden gyerek kívülről tudott, ő maga éppoly átszellemülten mint a tanulók. Végállomástól végállomásig énekeltek, és vissza megint. Az iskolai rendezvénynek már régen vége volt, de senki sem akart haza menni. Részt akartak venni ebben a csodában. Lengették a lyukas nemzeti zászlót ki az ablakon, amelyet valaki átadott nekik. Éljenek amikor megláttak egy mellettük elhaladó, munkásokkal tömött Csepel teherautót, egyet a sok közül, amelyen a munkások ütemesen kiáltották a forradalom első szövegeit: "Ruszi, mars ki!" "Le Gerővel!" Mielőtt hallótávolságon kívül értek átváltottak a "Holnap sztrájk"-ra. Hihetetlen volt. Azok a munkások, akiknek nevében az úgynevezett Magyar Dolgozók Pártja bitorolta a hatalmat, nyíltan meghazudtolták a kommunistákat. Egyszerre a kommunisták leplezetlenül ki lettek mutatva annak amik valóban voltak: a szovjet elnyomás végrehajtóinak. Ezek a munkások ki akarták vágni a kommunistákat a magyar társadalom szövevényéből, mint ahogy emblémájukat vágták ki a magyar nemzeti zászló szövetéből. Magyaroknak lenni azokban a napokban a legcsodálatosabb érzés volt a világon...

A Rákóczy Tér közelében, a József Körúton, csak utcasarknyira a szabadságharc alatt híressé vált Korvin Köztől, ami az ellenállás gócpontja volt, a kis ékszerüzlet nagy kirakablaka egy rács mögött állt, de az üvege szilánkokra törve hevert az ékszerek között. A rács mögött, de könnyen elérhetően, aranyórák és drága ékszerek díszeltek a kis polcokon. Három nap (és éjjel), én magam is elmentem többször ez előtt a kirakat előtt, s szemeimet mindig vonzotta a betört ablakú kirakat látványa, de soha nem néztem oda közelebről mint hogy lássam: a kirakott holmik érintetlenül maradtak a kirakatban. Százával haladtak el a kirakat előtt mások is, és mindenki tudta hogy a városnak ezen részében sokan kétségbeesetten szegények voltak. Bárki benyúlhatott volna a rácson. De a kirakat napokig érintetlen maradt, mint ha őrizve lett volna. Amikor végre megálltam a kirakat előtt

hogy özelebről szemügyre vegyem, láttam hogy tényleg őrizve volt. Valaki valóban átnyúlt a rácson, de nem hogy kivegyen bármit is, hanem hogy betegyen valamit. Közelebről átnézve a rácson láttam egy kis kézzel írt feliratot amin ez állt: "Mi szabadságharcosok vagyunk, nem tolvajok." Ez a kis üzenet elég volt ahhoz, hogy napokig megőrizze a kirakat tartalmát. Később, amikor a kommunisták megpróbálták beszennyezni a forradalmárokat és huliánoknak neveztek bennünket, engem mindig büszkeséggel töltött el ennek a kirakatnak az emléke. S teszi ezt ötven év elmúltával ma is.

Az események lavinájában

Egyszerű emberek kivételes cselekedetekre voltak képesek a forradalom alatt. Egy olyan helyzetben, amelyben minden bizonytalan, egy biztos talajon álló magabiztos ember hegyeket tudott megmozdítani. Egy gyerekember bátor tette egy robbanó erejű láncreakciót volt képes produkálni.

A fiatal magyar katona aki a vastag tölgyfaajtó kukucskáló ablakán nézett velem szembe nyilvánvalóan félt. Egy nagy, fenyegető tömeg gyűlt össze a Rákóczy téren, követelve hogy a katonák adják ki az épületben rejtett fegyvereket. A fiatal katona azt állította hogy semmi rejtett fegyver sincsen az épületben. Ők csupán az épület őrzésére voltak kirendelve, ennyi volt az egész. Erre tettem neki egy ajánlatot amire nem tudott nemet mondani. Engedjenek be kettőnk körül nézni és mi bizonyítani fogjuk a tömegnek hogy valóban nincsen fegyver a házban és a tömeg szét fog oszlani. A katona beengedett bennünket. Alighogy bent voltam, arra kért hogy beszéljek a parancsnokával telefonon. Egy óra elteltével a Hungária körúti kaszárnyában voltam, izgatott kistisztek szoros gyűrűjében. Ketrebe zárt oroszánokként jártak fel alá megelőzőleg a falak között ezek a fiatal tisztek, egymással vitatkozva. Amikor bementem, körém sereglett mind. Tudni akarták mi történik az utcákon. Soha hallgatóság nem csüngött úgy minden szavamon ezt megelőzőleg vagy ez után. Pár perccel később egyedül ültem Márton ezredessel szemben a parancsnoki szobában. Mérsékeltbb volt mint altisztjei, de nem kevésbé kíváncsi. Amikor hallotta hogy az oroszok mit csinálnak a városban, láthatóan indulatba jött. Tudni akarta mit tehet az érdekünkben. Én azt akartam tudni mit tett ő a közvetlenül mellette lévő ÁVÓ kaszárnyával? Márton ezredes közölte velem hogy a lakatnyas tiszti kara mind elmenekült az épületből, és csak egy behívott őrmester felügyel néhány száz, többségükben parasztyerekekből álló behívott ávós katonát, akik attól féltek hogy az ő eddig csak félelmet keltő egyenruhájuk hirtelen céltáblákká változtatták őket. Az ezredes megnyugtatóan hogy most egy, a saját katonáiból alakított őrség vigyáz a kaszárnya fegyverraktárára. "És az ávós katonák személyes fegyverei?" kérdeztem rá. "Azok náluk vannak."

"Én nem vagyok parancsnok," válaszoltam, "de én nem

hoznám a parancsom alatt állókat ilyen helyzetbe. Tegyük fel hogy egy tiszt visszajön és átveszi a parancsnokságot. Mennyi ideig tartana neki hogy visszavegye az ammunicíós barakok kontrollálását? Mi lenne a sorsa azoknak az embereknek akiket az ezredes a raktárak őrzésére rendelt ki?

A válasza teljesen váratlanul ért. “Átmennék-e vele a lak-tanyába megparancsolni az őrmesternek hogy fegyverezze le az ávos kiskatonákat?” Én megteszem ezt ha ő is megtesz valamit, mondtam. Rendeljen át egy pár teherautót amire a fegyvereiket rá tudják rakni az ávosok. Mi fegyvertelenül harcolunk az oroszok ellen a város utcáin, mondtam, nekünk is kellenek fegyverek. Egy-két óra sem telt bele és a törté-
tek megtörténtek. Az ávos katonák le lettek fegyverezve, utasítva voltak hogy öltözzenek civil ruhájukba és menjenek haza a falujukba. Amikor a fegyvereket szétosztották a teherautók csatlakoztak a többiekhez amelyek élelmet hoztak a falvakból a fővárosba. Márton ezredes nemzeti zászlós tankjai élén a felkelők mellé állt. Minden ment magától. Márton saját, általa kezembe nyomott szolgálati pisztolyával beültem vele a Jeep-jébe. Áthajtottunk az Ávos laktanyába. Csak annyit kellett tennem, hogy aláírjak egy papírt ami az ávos őrmesternek kellett. Egy pár héttel később csak annyit kellett tennem hogy szüleimet, testvéreimet, rokonaimat, gyerekkori szerelmemet, hazámat és nyelvemet hagyjam magam mögött. A Rákóczy téri pártházban valóban voltak fegyverek. A lépcsőházban, szőnyegek alá rejtve találtam rájuk. A kiskatonák az ablakon át dugdosták ki a tömegnek, ami diadalmosan szétszéledt. Később a kis parancsnokkal együtt választottak be annak a harminc fős ellenálló csoportnak a vezető tanácsába, ami November negyedike után formálódott ott.

Gyerekek tankok ellen

Molotov koktélos üvegek és egy pár kézigránát kéznél, a Rákóczy-térrel szemben lévő bérház második emeleti ablakából lestünk ki a Nagykörúton közeledő orosz tankra.

Meglepő gyorsasággal közeledett, jobbra és balra fordítva a tornyát amint beleágúzott a lakóépületekbe. Amikor a közelünkbe ért mi ugyan nem mertünk kinézni az ablakon, de amikor hallottuk hogy az ablakunk alá ért, minden előkészített elérhető felé lódítottunk a nyitott ablakon át. Meglepetten és ijedten észleltük hogy a tank hirtelen megállt. Amikor ki mertem lesni az ablakon láttam hogy az ágyúja csöve nem felénk mutatott. A motorház égett rendesen. Felbátorodva, még több üveget dobáltunk rá amíg egy telitalálat után leállt a motorja. Meglepetésünkre a tank nem lőtt többet. Ehelyett az ágyúcsövet maga elé szegezve, leeresztette azt a kövezet felé. Ez nemzetközi jel volt a megadásra, de tudtuk is mi azt? További célba talált benzines üvegekkel máglyás méretekre szítottuk a tüzet rajta. Ahogy néztem az ablakból, egy kisebb embergyűrű vette körül a tankot. Egy fiatal gyerekember felmászott a tankra és megpróbálta kinyitni a tető ajtaját. Szórványos puska- és kézgranátalövéseket lehetett hal-

lani, és láttam hogy egy-egy odavágódó golyó szikrát vet a tornyon. A fiatalember elkáromkodta magát és hangosan ordított hogy hagyják abba a lövöldözést. Eddigre már egy másik srác is mellette volt, egy dobozos gránáttal a kezében, rászólva az elsőre hogy ugorjon le mert ő ezzel fogja kinyitni a tank ajtaját. Mi meg az ablakból kiabáltunk mindkettőjükre hogy tűnjenek el onnan. A fiatal tizedes, aki mellettem állt az ablakban, nem bírta tovább. “Le kell szedjem ezeket a hülye kölyköket a tankról!” Én az ablaknál maradtam. Időközben a tér kezdett szórványosan megtelni a házakból kimerészkedő kíváncsiakkal. A tank mozdulatlan maradt, csak a motor felett égett még a benzin. A tizedesnek sikerült közbelépnie mielőtt a gránátos srác megkísérelte volna lerobbantani a páncéltetőajtót, de most észrevettem egy második katonát, egy orosz katonát, kidugni a fejét a páncélos alól. Az én tizedesem és a többi, a tank előtt álló ugyancsak észrevették az oroszot. Ahogy a tizedes megmarkolta az orosz hátán a gimnasztyorkát hogy kihúzza a tank alól, megfagyott bennem a vér. Az orosz a fogához emelte a kezében rejtett gránátot és az élesre töltött robbanószert a tizedes lába közé tartotta összeszorított markában. Sikerült kiordítanom magamból a tizedes nevét egy olyan hangon amire magam sem ismertem rá, de ő már futott a tank mögé még mielőtt a hang kijött belőlem. Az oroszot egy másik orosz követte és, szerteszét dobálva gránátjaikat, futni kezdtek el a térről, a körút széles járdájára, a tér oldalán, az Üllői út felé. Néhány házzal a tértől a második katonát leterítette egy golyó, de az elsőnek sikerült egy pár házzal tovább egy kapualjba osonnia. Senki se követte őt. Remélem hogy máig is meséli a történetet az unokáinak ahogy én mesélem ezt most. Bátor fiú volt és eszes is. Mint később megtudtuk, valóban a korvinisták lövése állította meg a tankot a Rákóczy tér felől. Az orosz katonák maguk se tudták hogy hol vannak. Egynéhányuk azt hitte, hogy a Duna a Szuezi Kanális.

Teich Éva akvarellje

DOBOS MARIANNE

„...MINT A GÁTAKAT FELSZAKÍTÓ ROBAJLÓ ÁRHULLÁM”¹

DOBOS MARIANNE

RÓZSAABLAK

„Hálát adok a Szűzanyának mindazokért, akik hűségesek maradnak lelkiismeretükhöz, akik küzdenek a gyengeség ellen és erőt öntenek másokba. Hálát adok a Szűzanyának mindazokért, akik nem engedik, hogy legyőzze őket a rossz, inkább ők győzik le a rosszat jóval.” (II. János Pál imádsága 1982. június 23-án a Częstochowai Szűz Máriához).

Az igazságnak ára van, de a konkoly nem kerül semmibe. Az igazság búzájéért olykor fizetni kell. Olykor nagyon sokat, a legnagyobb árral, a legdrágábbal, az élettel. Boldog Jerzy Popiełuszko atya 1984. október 19-én az Istenről szóló igazságért és a Hazáért adta harminchét éves életét. Tizenkét évet töltött papi szolgálatban, élete minden napján igyekezett legyőzni a félelmet. Hogyan?

„Ha az igazság olyan értéké válik a szemünkben, amelyért készek vagyunk szenvedni és kockáztatni, akkor legyőzhetjük a félelmet, rabszolgává alacsonyodásunk közvetlen okozóját. Krisztus gyakran emlékeztette erre tanítványait: Ne féljete. Ne féljete azoktól, akik megölik a testet, a lelket azonban nem tudják megölni...” (Lk 12, 4).

1987. június 14-én Őszentsége II. János Pál felkereste a sírt Varsóban, a zoliborzi templomkertben. „Belépve a templomba, a szentély oltára előtt imádkozott hosszan, majd Jerzy atya sírjához indult. Itt megkerülve a számára készített térdeplőt, átlépve a köveken, egyenesen a sírhoz ment, s elhelyezte a magával hozott virágcsokrot, térdre borult, átkarolta és megcsókolta a kereszt alakú sírkövet, majd hosszan imádkozott előtte. A pápa mögött ott térdeltek Popiełuszko atya szülei is, akik látva a pápa szokatlan gesztusát, sírva fakadtak. 'Nem tudom, hogy az örömtől, avagy a bánattól sírtam-e' – emlékezik Marianna Popiełuszko, Jerzy atya édesanyja. A pápa odalépett Marianna asszonyhoz, s azt mondta neki: 'Mama, egy nagy emberrel ajándékoztál meg bennünket'. Az édesanya azonban ezt válaszolta: 'Szent Atya, nem én, hanem az Isten adta őt a világnak általam'. A pápa erre magához ölelte Popiełuszko atya szüleit, megáldotta őket és megcsókolta az édesanya ősz haját.”

A katolikus egyház fejének tiszteletadása sírjánál az Isten iránt a végsőkéig kitartó hűség, és egyben a Jerzy atya által tanított értékek előtti tisztelgés volt. A lengyel papok és szerzetesek többsége, a lengyel katolikus egyház pedig már az 1980 nyarán indult kezdetétől támogatta a Szolidaritás Szabad Szakszervezet, és az ennek nyomán alakult egyéb helyi és országos társadalmi szervezetek tevékenységét. Ahogyan Őszentsége is hangsúlyozta, amikor a munkások sztrájkjal

nyomatékosított követeléseiről beszélt, hogy azok nem csupán az anyagi helyzet megjavításáért, megváltoztatásáért kezdődtek, de harcot jelentettek az emberi méltóság helyreállításáért is. Kezükben és ruhájukon keresztény szimbólumokkal, keresztekkel, Mária képekkel, és megszentelt zászlók alatt vették fel a harcot az elnyomó ateista hatalommal. A kommunista kormány ezzel szemben kényelmetlen helyzetbe került. A gdański hajógyári munkásokhoz Nowa Huta kohászati kombinátjának dolgozói, majd a több tízezer varsói kohász is csatlakozott. Meglepő volt a kérés, amellyel küldöttségük Stefan Wyszyński bíboroshoz fordult. Arra kérte, küldjön papot, aki Szentmisét tart a gyárfalak között. A Gondviselés csodája, mert ezt a feladatot Popiełuszko atya kapta. Nagy terheket viselt addig is, melyek által megszerezte a tapasztalatokat, hogyan kell az Evangélium igazságát és szeretetet hirdető örömhírt a társadalom minden napjaiban megélni mindenkinek hirdetni, továbbadni. Mint a varsói Szent Anna templom káplánja, az ifjúság és az értelmiség valamint az egészségügyi dolgozók nyugdíjas otthonának lelkipásztorja szinte fáradhatatlanul, mintegy egyszemélyes intézményként működött. Súlyos betegen. Mert mindeközben ritka autoimmun betegségben is szenvedett. A műtét és kórházi kezelése sem sokat javítottak egészségi állapotán. Ahelyett, hogy stresszmentesen, sok pihenéssel teltek volna napjai, mindig túlfeszített munkát folytatott. Úgy látszott, nem bírja ezt a terhelést, és emiatt helyezték át éppen akkor, amikor beérni látszott munkája, amikor a legjobban érezte magát a fiatalok közösségében, a Kosztka Szent Szaniszló plébániára. Ide, erre a plébániára, útban a kohászati üzem felé tért be a bíboros titkára, hogy papot kérjen, aki elmegy az Igét hirdetni az Istenre vágyó munkásoknak.

Mi sem volt természetesebb, mint az, hogy Bogucki plébános úr az éppen szabadnapos Jerzy atyát bízta meg a rendkívüli feladattal.

Azzal, hogy a gyárba érkezett, az Egyház bebocsátást kapott a munka világába, harminc év kommunista ateizmus után, az Evangélium terjesztésére, a kornak megfelelően. Milyen nagy pillanat volt ez! Érezték a várakozó munkások is. Tapssal fogadták Isten szolgáját. Megérkezéséig nemcsak oltárt és keresztet ácsoltak, de gyóntatószéket is, mely előtt addig álltak türelmesen sorba, míg utolsó társuk is részesült a feloldozásban. Az első mise után még sokáig ott maradt közöttük Jerzy atya. De úgy is fogalmazhatunk, elmondhatjuk azt is, hogy ettől kezdve, egészen a haláláig velük maradt. Tiszteletbeli kohásszá fogadták, és a varsói kohó állandó lelkésze lett. Megismerte a mozgalom célkitűzéseit. Ott volt az 1970-es tengerparti tömegmészárlás áldozatainak tiszteletére állított emlékmű felavatásán Gdańskban. Beszélgetett a meggyilkoltak hozzátartozóival, a gyermekeikkel. Azután következett a hadiállapot.

Rendőri erőszak. Bebörtönöztek. Internáltak. Rejtélyes módon eltűntek, meggyilkoltak. Jerzy atya bekapcsolódott a Glomp primás védnöksége alatt működő Internáltakat és

Bebörtönzötteket Segítő Prímási Bizottság tevékenységébe. Ebben a munkában nagy hasznát vette kiterjedt kapcsolatainak. Neki köszönhető, hogy a meghurcolás áldozatai és hozzátartozói nem érezték magukat egyedül a bajban. A segélyek a legrászorultabbakhoz kerültek, és a tárgyalásokon a vádlottak ügyvédi védelmet kaptak. A hallgatóság soraiban a hozzátartozóik mellett ott látták az atyát is. Erőt adott jelenléte. Biztató volt a bajbajutottaknak, akiknek fizikai és lelki szenvedésén minden eszközzel igyekezett enyhíteni.

Egy ilyen tárgyalásról megdöbbentő az emlékezés, amit Roma Szczepkowska színművésznő így fogalmazott meg:

„Folytak a munkások elleni ítéletek. Ezeket a nagyszerű embereket olyanok ítélték el, akiknek erre semmilyen felhatalmazásuk nem volt. Mindez annyira undorító volt, hogy nagyon sokan teljesen ennek hatása alá kerültünk. Az egyik pillanatban a mellettem ülő pap felugrott a székről, és kirohant a tárgyalóteremből. Kimentem utána. Ott állt egyedül a folyosón. Mi történt? – kérdeztem tőle. Semmi – válaszolta. Rosszul érzi magát az atya, talán segítségre van szüksége? Nem, nyugodtan menjen vissza, asszonyom, nincs semmi bajom – mondta. Talán mégis elmondhatná, miért rohant ki. Nem szoktam női személyeknek gyónni – válaszolta. Mire én: A békesség kedvéért egy kivételt azért tehet. Mire Popiełuszko váratlanul azt mondta: Elmondhatom, a gyűlölet elől menekültem, a gyűlölet érzése elől.”

Miközben lelkében megívta a maga harcát: „Neki és paptársainak köszönhetjük a béke lengyel csodáját, mert az ezen idők fiataljait, 'a megverték nemzedékét a rezsim, a maga ostoba bestialitásával valóban az önmaga elleni gyűlöletre nevelte. Ebben a feszült helyzetben minden forrongott körülöttünk, s tanúsíthatom, hogy közel álltunk egy városi partizánháború kitöréséhez.

És Jureknek sikerült e dühös fiatalok szívéhez megtalálni az utat. Egy békés bölcsesség auráját teremtette meg, amelynek következtében a lengyelek végül nem engedték provokálni magukat. Még ezek a 'megverték' sem” – ahogyan Stefan Bratkowski író, filozófus emlékezik. Kemény ébresztő egy nemzet számára vértanújának a halála. A haza ügye feladattá vált, minden jóakarató honpolgárának feladatává. Nem magunknak, hanem Istennek élünk. Az pedig, ami az atya halálhírének bejelentése éjszakáján a lelkekben végbement, az első halála utáni csodaként tartható számon. Hóhérai végezni akartak vele, de ehelyett új kezdet következett. Az első percekben, a döbbenet pillanataiban „az egyik jelenlévő pap imádkozni kezdte a Miatyánkot, a zokogás lassan elcsendesedett, s a jelenlévő tömeg bekapcsolódott az imádságba. De annál a résznél, hogy 'bocsásd meg a mi bűneinket, miképpen mi is megbocsátunk az ellenünk vétőknek' a templom elnémult. A jelenlévők, az oltárnál álló pap kérésére csak a harmadszori újratekzés után tudták végigmondani az Úr imádságának azt a mondatát, hogy 'mi is megbocsátunk az ellenünk vétőknek'”.

Paweł Cebula minorita szerzetes gyönyörű sorai már arra

világítanak rá:

„Ez a temetés valóban a megbocsátás liturgiája volt. Emlékszem arra, hogy a templomot körülvevő hatalmas tömegbe szabályosan belegázolt egy rendőrségi furgon. Az emberek gyűrűje fenyegetően összezárult a bennlévő rendőrök körül, hiszen mindez egy egyértelmű provokáció volt. De ahelyett, hogy az emberek felborították volna a rendőrautót, azt skandálták, hogy. 'Megbocsátunk! Megbocsátunk!' Ott álltam a közelben és azt hittem nem jól hallok. Pedig mindez így történt. Akkor megértettem, hogy amit látok, az Jurek testvérünk tanításának gyümölcse, vagyis, hogy megszabaduljunk a gyűlölet és a bosszú kötelékeitől, hogy a rosszat jóval kell legyőzni. Rajtunk nem a bosszú, a gyűlölet, s a bosszankodás segít, hanem ha a rosszat megtanuljuk legyőzni a jóval. Jurek, Krisztushoz hasonlóan, üldözőit is szerette, mert imádkozott értük. Tehát ő igazán szabad volt, mert nem tartotta őt fogva a megvetés, gyűlölet, harag és a bosszú szelleme.”

Ahogyan a betiltott Szolidaritás vezetője, Lech Wałęsa a koporsónál mondta:

„A 'Szolidaritás' él, mert Te életedet adtad érte. Szilárdan hiszünk abban, hogy haláloed megtermi a maga gyümölcseit”.

Őszentsége II. János Pál sirjánál tett látogatása után pedig az Egyház papjai számára még inkább követendő példává tette az ő tevékenységét. Azután érkezett a rendszerváltás és... „Végül az a csoport maradt itt, amely hűséges maradt az Istenhez, a hithez és az Úr Krisztus további imára hívó szavához.” (Władysław Miziołek püspök mondata 1991-ből).

A kétségbeesésből, a gyászból fakadó kérdésekre nem tud senki választ adni.

„Isten az őt szeretőknek mindent a javára fordít” – Brenner János, a harminckét kézzúrással, tíz nappal huszonhatodik születésnapja előtt 1957. december 14-15-re virradó éjjel meggyilkolt magyar pap jelmondata szerint.

A magyar és a lengyel mártír üzenete számomra mindig közös volt, hiszen keresztény népeink sorsa, világtörténelmi feladata is annyira hasonló. Legyen fülünk rá, hogy meghalljuk azt! Most! Napjainkban, a népeink előtt álló feladatok közepette, mert nekünk szól. Európának, és az egész elkereszténytelenedett világnak szól. Ébresztő! Ébresztő, a Jerzy Popiełuszko naplójába feljegyzett idézet igazsága szellemében: „a régi megrögződésekkel élő emberek nem fogják megújítani Hazánkat. Ha egyszer Lengyelországban újbor készül, akkor arra is gondolni kell, hogy azt új szívekbe töltsük bele. Új gondolatokra, egészséges társadalmi akaratra van szükség, nem pedig a régi formákra, amelyek már egyszer elrepedtek és szétszakadoztak”.

¹ Dobos Marianne: Rózsaablak, Vigyázó Ferenc Művelődési Társaság, Budapest, 2014; Molnár Imre: Az igazság szabaddá tesz, Budapest, 2010 c. Könyvének ismertetése, 54. o.

Dobos Marianne könyve, a *Rózsablak* olyan világba kalauzolja az olvasót, amelyet mélységeiben megismerni csak akkor vagyunk képesek, ha azonosulni tudunk egy testvérnemzet tragédiáival. Saját, katasztrófákkal terhelt sorsfordulóink gyakran elhomályosítják a szemünket, megkeményítik a szívünket és csak azt tartjuk bajnak, ami velünk történik.

KABDEBŐ LÓRÁNT, a kötet vajadásának leghitelesebb tanúja szerint Dobos Marianne nagy érdeme, hogy „*a két nép (magyar és lengyel) történetében értelmezhetjük az emberi történelem egészét is.*”

„Egy véletlen alkalom elvezette egy lengyelországi zárándokútra, és ... egy terjedelmes könyvet alakított ennek az útnak az ihletésére. A częstochowai Fekete Madonna már egy hasonló csodával szolgált: Reymont *Parasztokja* hasonlóképpen egy megszenvedett, mégis élhető világot rakott össze, példázattá az elnyomatás ellenében és a teremtett világból sugárzó abszolútum megérezkítésére...

Két nép összetartozó ezeréves keresztény történetéből sűríti egybe könyvében a példázatokat, áldozatokat, martiriumi pillanatok, keserű csalódásokat és boldog egykét felszabadult pillanatot, mégis az emberi létezés összességére kisugárzó tanulságokkal tud szolgálni. Felszolgálni példákat, melyek bármely táján a világnak modell-értékkel példázatosává válhatnak.

Két minorita szerzetes életútjának emlékezetét fényezte egy évtizeden át, megszállottan kutatta életük tényeit, veszekedettebben, mint a szaktudósok, – és most veszem észre, hogy valójában nem is csak róluk volt sohasem szó, történetüket meg is hagyja – kihagyva könyvéből – a szaktörténészeknek. Az élet visszarendezését és az életmentést példázó szellemiséget igyekezett az eszményeit mindjobban elvesztegető Európa elé tárni. A legveszélyeztetettebb zugában mutatva fel példáit. A hatalmukat és nemzeti létüket veszítő közép-európai államok kinszenvedésre ítélt korszakaiból emelve fel a nemzeti létet is megszentelő példázatait. A béketeremtő építőt és a vészeket vállaló mártírt. Valóságos emberi sorsokba zárt isteni hivatással sugárzó példaembereket. Nevezük őket meg: Kelemen Didákot és Wojciech Topolińskit. Akikben sűrítetten megmutatható az az energia, ami ennek a két népnek a példázatos történetéből szét-sugárzódik. Mert a könyv mindegyik története, bemutatott sokszáz szereplője ezt az energiát sokszorozza azután. A történetek izgalmas olvasmánnyá, példázattá is összeállnak, a két nép történetében értelmezhetjük az emberi történelem egészét is – letehetetlenül.

De ezt az olvasmányosságot a példázatok sugárzása, energiasummázata biztosítja. Minden újabb történettel újabb életút-lehetőséget illeszt vizsgálódóan a kereső emberek elé. Azt szálazza össze, amiről a köröttünk mesterségesen alakított Európa napról-napra újabb és újabb igényekről lemondva készül elveszteni önmagát... E könyv szerint van értelme komolyan vennünk önmagunk részvételét az evilági létezésünk alakításában. Mert ezen keresztül lehet kiteljesíteni a Teremtés tervét, elősegíteni, hogy általunk valósuljon meg és teljesejék be a létezés értelme...”

Az első olvasó döbbenete (részletek), 172. o.

BÁCSALMÁSI ISTVÁN

„DEMOKRATA” ÚGY VAGY ÍGY...

Nem régen újra kezembe vettem a Németh László halála után, 1980-ban kiadott és többször olvasott könyvét, az „Utolsó széttekintés”-t. Most először ötlött szemembe egy rövid tanulmánya az esszéírásról, a magyar közvélemény fölfedezéséről és fontosságáról. Ebben a nem hosszabb, mint másfél oldalas kis tanulmányban Németh László arra a meglepő következtetésre jutott, hogy az otthoni „propaganda” feltűnő kudarca, a műveltség és az értelmes emberek számának gyarapodása és az egyre fokozódó tájékozottság, a közvéleményt a demokrácia nem könnyen kimozdítható alapjává formálta. Néhány sorban felemlítette azt is, hogy írásaiból hány kötet fogyott el és az ide vonatkozó adatokkal, igaz írói mértékkel igyekezett érzékeltetni a közvélemény nagyságát és fontosságát még a politikai életen innen és túl is.

Ez az újraolvasás emlékeztetett fiatalkori tapasztalataimra a közvélemény hiányáról és a hiányok hatásáról a mi otthoni és külföldi életünket illetően. A második világháború hatása, az ország német, majd orosz megszállása, a megszállók durvaságai és erőszakosságai okozták menekülésünket és végülis kanadai letelepedésünket. A több százezer magyarral együtt elszenvedett erőszak a közvélemény hiányát igazolta előttem odahaza. Ugyanakkor az elhúzódozó politikai szövetség a közvélemény szabad fejlődését akadályozta nyugaton, mint ahogy azt tapasztaltuk is. Talán ezért is történt, hogy olyan későn és annyira másként fedeztem fel a közvéleményt és hatását az egyéni és közösségi életre, mint azt Németh László tette.

Bármilyen is történt velünk, ami a menekülésünkhöz és kanadai életünkhöz vezetett, beleértve kanadai tapasztalatainkat is, mindent leírtam, nem naplószerűen, de a nyilvánosság részére. Az ezekben a cikkekben leírt igaz történetek, események és egyéni vélemények fontosak voltak számomra anélkül, hogy az a szó, „közvélemény” valaha is nyomdafestéket látott volna. Az elsődleges célja az írásnak az események, a velünk magyarokkal történtek ismertetése és a magam hangjának hallatása volt. Írtam, mert éreztem, hogy írnom kell. Kezdve a Bécsbe érkezésünk után írott cikkeimmel, írásaimat nem kevesebb, mint hat ország tizenegy magyar nyelvű újságja között osztottam szét 57 éven keresztül. A közvéleményben nem, csak az újságok szerkesztőinek egyetértésében, jóindulatában bízhattam. Jóval 1980 és Németh László „széttekintése” után, 2006-ban néztem szembe a talán 150 cikkemnek tartalmával újra, és határozottam el hazai gyűjteményes kiadásukat. A budapesti Püski kiadással az volt a célom, hogy kihasználjam a „változott” dicséret politikai helyzetet otthon és írásaimmal a kanadai magyar menekültek életét is ismertebbé tegyem hazai könyvtáraink megajándékozásával. Megdöbbenett, hogy az akkori baloldali kormányok nem engedték meg az otthoni könyvtáraknak, hogy adományomat elfogadják. Hol volt akkor a Németh László által felfedezett közvélemény hangja?

Cikkeim, mert politikai párthoz 1949 óta nem tartoztam, a magam véleményének csöndjével és csődjével éltek csak tovább. Azóta sem változott a helyzet, hiszen a 2006 óta írt és közölt cikkeim, eddig talán 80 összesen, a messzeség ködében élő otthoni magyar közösség figyelme helyett továbbra is csak tartalmuk ihlette forma sikeréről és a szerkesztők kedvességéről tanúskodhatnak.

DEMOCRATS AT VARIATION...

Not too long ago I had in my hands again Laszlo Nemeth posthumus book, „Utolsó széttekintés” (Last lookaround), published in 1980. I did read this book more than once before. This time however, I noticed a little study of Nemeth about writing essays and his discovery of „public opinion”. In this, about a page and a half long study, L. Nemeth concluded, that the setback of Hungarian propaganda, the increase of the number of cultured heads and well informed people made public opinion the unshakeable foundation of Hungarian democracy. In a few lines he clarified how many of his own work were sold and thus with such a real measurement of a writer, he demonstrated the extent and the importance of public opinion.

This rereading brought back into memory my youthful experience concerning the want of public opinion and the influence of this absenteeism on our lives both at home and later in the West. The second world war, our country's occupation by the Germans and the Russians, the violence of those occupations forced us to flee and finally to settle down in Canada. The violence we suffered with hundreds of thousands of other Hungarians fully proved the lack and the value of public opinion in Hungary. At the same time, the continued war time political alliance, made any development and expression of free public opinion problematic in the western world too. Probably all these were the reasons that I recognized public opinion and of its importance differently than Laszlo Nemeth. Whatever happened to us after escaping from Hungary and living in Canada later, many interesting stories I wrote down, not in a diary, but for public consumption. Also I wrote down important and learned facts in the lives of other Hungarians. My first and most important goal with these writings was to tell about our lives and write because I felt I have to write. After arriving to Austria, I started to publish in not fewer than eleven Hungarian newspapers in six different countries through some 57 years. During all these years I could not but trust all those editors only and thank them for their good will. Well after 1980, when the “Last lookaround” of Laszlo Nemeth appeared, I did face my possibly 150 articles and decided to publish them again in a collected edition in Hungary. This happened in 2006 and with this Puski's edition my main goal was to use the so called “changed political atmosphere” in Hungary and make the Canadian-Hungarian lives better known at home through pre-

senting my book as a gift to the libraries. It did shock me that the still leftist governments of Hungary did not allow the libraries to accept my present. Was the Laszlo Nemeth discovered “public opinion” available at that time at all? Since I belonged to no political organization after 1949, my gift generated no public opinion on any side. The situation is the same today with my new writings, about 80, that appeared ever since, because instead of the attention of the Hungarians living in cloudy far away distance, only the content inspired success and the editors gave me recognizable support.

(István Bácsalmási)

SAJGÓ SZABOLCS: *mielőtt elmegyek*

hózd halkan
székedet

öledre még
ráhajolnék
mielőtt elmegyek

ne szólj
az őszi lombról
mesélj
virágos almaágról
mielőtt elmegyek

fülelj
a virradatra
semmit ne adj
a tánó napra
mielőtt elmegyek

SZABOLCS SAJGÓ : *before I go away*

quietly bring
your chair over
so I may lay my head
on your lap
before I go away

don't say a word

about the falling leaves
tell me instead about the blooming
apple trees
before I go away

listen for the
coming of dawn
and ignore the
vanishing sun
before I go away

Translated by Valerie Woods

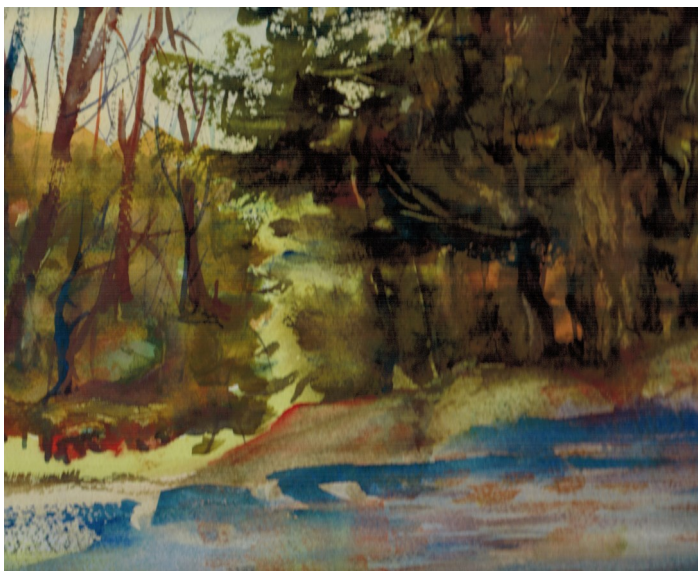

IN MEMORIAM TEICH ÉVA (1928 - 2014)

Lapunk egyik leghűségesebb támogatója távozott el közülünk. Búcsúztatójára, amelyet az elhunyt 27 Shippigan címen levő lakásában a két fia szervezett, nagyon sokan eljöttek - családtagok, barátok, szomszédok, volt kollégák.

Éva 1956-ban hagyta el Magyarországot. Torontóban nevelte fel két gyermekét, Gábort és Györgyöt. Gyermekain kívül, akiknek a sorsát mindenk fölé helyezte, igen aktív, tartalmas életet élt: tanított, festett, sportolt és vigyázott arra, hogy a környezetét minél tökéletesebbé tegye. Szomszédai, barátai mindannyian Éva segítőkészségét hangsúlyozták, modell értékű életét, magatartását dicsérték.

Emléke fennmarad mindannyiunk szívében. Nyugodjék békében!

Teich Éva akvarelljei

KRISTÓF TAMÁS

A SZENTIVÁNI BORBÉLY

(Önéletrajzi írás részlete - folytatás előző lapszámunkból)

Úgy ősz felé a románok már kezdtek otthonról levelet kapni. Egyszer egy napon jön az irodai tisztt, mondja, hogy vannak Magyarországról levelek. Elmentem vele... Válogattam őket, hát van egy szentiváni is Karhesz Gyurának, de ő már nem volt nálunk, őt is elvitték a hadifogoly lágerbe.

Tudtam, hogy hol van. Nem volt nagyon messze és átjuttattam neki.

Az irodai hadnaggyal azért volt jó a kapcsolat, mert ha valaki meghalt, a brigádvezető nekem adta át a kenyérjegyet, én meg mielőtt leadtam, aznap még kiváltottam a kenyéret. Délben mikor jött a hadnagy a konyhára ebédre, utána mindig bejött a műhelybe. Én már elkészítettem a kenyéret, hogy zsebbe tudja tenni. Amint már írtam, a kenyérral volt a legnagyobb baj.

Úgy szeptember táján szól megint az irodás hadnagy, hogy vannak tábori levelezőlapok, vigyék ki és írjon, aki írni akar. Persze mindenki akart. Ezek válaszlapok voltak, mindenki kapott egyet, már visszafelé is megcímeztük őket... Én is sokat írtam a rokonoknak.

Novemberben kezdtek válaszlapok jönni. Amikor megjött a posta az irodába, a hadnagy nekem mindig jelezte, mire kiosztásra kerültek, az enyémet már kiválasztottam, nagyon ritka volt, ha nem volt levelem.

Volt aki egy-két levelet írt és nem kapott választ, nem is írt többet, de míg ott volt, nem is kapott levelet.

'46 októberében megint ment haza betegekkel egy szerelvénnyel, de földi nem volt köztük.

Jött a tél, két földi meghalt. 1946-ban '47 tavaszig már nyolcan haltak meg szentivániaiak. '47-ben megváltozott a helyzet, már külön brigádban – nem az oroszokkal- dolgozhattak a munkások. Akkor már aki amiért megdolgozott, azt meg is kapta. Megváltozott az élet, könnyebb lett. Ettől kezdve már előadásokat is rendeztek, még az oroszok is megnézték azokat. Volt zenekar is, a sok ember között volt mindenféle.

1946 tavaszán sokan haltak meg. Egyet sosem, mindig összevártak 5-6 halottat, volt egy helyiség, oda meztelen betették. Hideg volt.

A sírásással volt a legnagyobb baj, olyan emberekkel ásatták a sírokat, aki nem bírt munkába menni, olyan gyenge volt. A fagy meg akkora volt, hogy amit nappal a fagyos földben nappal kiástak, úgy 50 centit, reggelre ugyanannyi megfagyott. Akik a bányában a robbantásnál foglalkoztak, azok hoztak a táborhoz robbanóanyagot, azzal robbantottunk. A sírokba egy vasat levertünk és abba a lyukba tettük a robbanóanyagot. Nem számított, milyen formájú a gödör, csak elég mély legyen.

Úgy évente kétszer-háromszor szokott ellenőrzés jönni a városból. Egy napon megint jöttek-mentek szobáról szobára, a műhelybe is bejöttek. Én pont nem voltam bent. Amint

SÁNDOR MARY

MESÉBE ILLÓ ÉLETÜNK

mondtam már, ott volt az ágyam is elrekesztve. Az ágyam végén a tarisznyám lógott legalább 2 kg robbanóanyaggal. Mikor meglátta a bizottság - a mieink tudták, hogy került a táborba, csak nem akarták megmondani -, kerestek, de nem is nagyon akartak megtalálni az őreink. A végén csak megtaláltak, mondják, mi a helyzet. Odamegyek, kérdik, hogy mi ez. Mondom nekik, hogy tegnap - ez igaz volt - egy ember, aki a bányánál a bányafákat szabta egy nagy körfűrészszel, megcsúszott és a fűrészre esett. Szétvágta a fűrész. Annak a holmijában találtam és még nem adtam le.

Mit gondoltak, nem tudom, de mikor elmentek, jöttek az örök és nevettek, ti hitri - ez azt jelenti: hazudós -, hogy találtad ki ezt a mesét?

'47 nyarán, úgy júniusban vagy júliusban - pontosan nem tudom - megint mentek haza. A magyar nőket mind hazaküldték, de férfiak is mentek. Azokkal jött haza Volf András is. Fehér autóval szállították őket az állomásra. Amikor már a lágeren kívül voltak, kimentem és Andrásnak átadtam egy csomagot.

-Vidd haza, ha elveszik, hát elveszik, próbáld meg. Amikor elmentek az állomásra, visszajött a főhadnagy, mondja nekem:

- Láttam ám, hogy mit küldtél haza. Láta, amikor odaadtam a csomagot. Akkor nem szólt, de az állomáson megnézte a csomagot. Azt kérdeztem tőle: El is vette? Azt mondta, nem. Volt benne egy kis kötött ruha, a kislányomnak küldtem. Haza is hozta Volf.

Ahogy elment a szerelvény, jött egyik fiatal orosz örünk és azt mondja: Reggel megyek messzire. A Regáisz Péter azon a nyáron megszökött, hogy hogyses, megtudták, hol van, érte megy. Elmúlt pár nap, megjött az „Ivánunk” Regáisz nélkül. Kérdeztem tőle oroszul, mi van? De nem értettem, mit mondott.

Amikor hazajöttem, találkoztam a Regáisszal, kérdeztem, hogy is volt ez? Ő nem tudott semmiről semmit. Elmesélte, hogy nem is olyan messze a határtól elfogták, ő nem akarta tudni, hogy honnan jött, ezért egy közeli lágerbe vitték a betegszobára. Amikor egy kicsit felépült, a doktornő ott fogta a betegek közt kiségitőnek, jó helye volt. Egyszer készítettek egy csoportot haza, ő nem volt benne, de az utolsó percben a doktornő őt is hazaküldte.

Ahogy elmondtam, hogy mentek érte, megértette, mi történt. A doktornő megtudta, hogy jönnek érte, és ezért küldte haza.

1946-ban, amikor elment a transzport vasárnap reggel, jött a napos tiszt, s mondta, hogy te, a két sziléziai meg a román orvos - tudták, hogy az orvos is volt a fronton, de mivel kellett az orvos, nem vitték el a fogolytáborba - kimentek a fényképészhez, van pénzed, fizesd ki. Amikor visszaértünk, kérdezte, hányat rendeltem? Mondtam, kettőt.

- Eridj vissza, rendelj még egyet. Ellehet képzelni, hogy éreztünk magunkat, amikor úgy október derekán felszámolták a lágerünket. *(Folytatjuk)*

A hátsó teraszomról gyönyörű a kilátás a kertre. A magas hátú, párnázott széken pihenek, és élvezem a déli napfény melegét. A kert közepén kéklő fürdőmedencém tükörsima vizén, mint briliáns, csillanva fénylik a tavaszi napsugár. A rügyező almafám rózsaszínű ágán a piros süvegű kardinális fütttyentve hívja a párját. Lejjebb, a kert végében díszelgő örökzöld bokrok tetején két kékmadar rikácsol. Keritésem mentén a tavasszal ébredő, harmattal keresztelt virágaim pompáznak. Nem messze tőlem a légben egy zümmögő méhecske örömtáncot jár a nektárdús, buja flóra láttán.

Teraszom mögött áll a házam, ami szeretett otthonom már hosszú évek óta, s ahol férjemmel együtt felneveltük gyermekeinket. Ez a ház a menedékem volt mindig, és ma is az, mely békét és nyugalmat nyújt nekem.

Házam kényelmes, szépen bútorozott, tiszta és tágas. Üvegszekrényemben életem szeretett emléktárgyait és porcelán figuráimat őrzöm. Falaimon a divatos festők olajfestményei függenek.

Ma már egyedül élek itt, özvegyen, s gyermekeim - már mindannyian felnőttek - a saját otthonaikban élnek.

Sorsomba belenyugodtam, s magányom ellenére elégedett vagyok. Úgy érzem, az élet kegyes hozzám.

S mégis, gyakran valami másról álmodozom. Egy másik életről, amit becséréltem mindazért, amit itt, Kanadában kaptam. Mindazért, aki itt lettem. Mindazért, ami itt az enyém.

Álmaimban messze járok. Egy poros út mentén, hol fehérre meszelt, egyformára épült, palatetős kicsiny házak várnak. Az utcator közepén áll a mi régi kis házunk. Itt élnek szüleim és itt nővök fel én is. Két kis álmos ablak néz ki az utca felé. A kert felől, a ház oldalára épült tornácról van a bejárat az otthonunkba. A földes padlójú konyhába lépek be, ahol a fafűtéses tűzhelyben már pattogva ég a tűz. Édesanyám munkálkodik. A készülő ebéd és a frissen sült kenyér aromája betölti a konyhát, s az onnan nyíló nagyszobát, még a kertet is. Édesanyám meglát, magához ölel, megborzolja a hajamat, majd két cuppanós csókot nyom az arcomra, aztán rám mosolyog.

“Eredj kislányom, hozz be egy csokor zöldpetrezselymet az udvarról,” mondja. S én máris szaladok, szökkelve, csak úgy mezítlábasan, mert nyáron nem szeretek cipőt húzni.

Odakint a kiscsibék csipogva szaladnak felém, nem csoda, hiszen én etetem őket, mióta kisántikáltak a repedező tojásaikból. A megszedett petrezselyemmel a kezemben gyorsan leszaladok a hátsó kertbe, ahol a nagyméretű pocsolyában vidoran fürdőzgetnek kacsák és libák a kicsinyekkel. Belepaskolok a vízbe, majd szaladok tovább, mert édesanyám vár.

És tovább álmodom..., vasárnap van, szól a misére hívó harang. A kerti kapuk nyílnak, s kis falum népe vasánapi

ünneplő öltözetben tart a templom felé. Mi is, édesapám, édesanyám és közöttük én, kézenfogva megyünk a vasárnapi istentiszteletre. Közös imánk, áhítatos énekünk a menny felé száll, s bár gyermek vagyok még csak, lelkemben érzem, hogy ide tartozom, s hogy életem itt fogom élni e szeretett kis faluban. Ez a tudat örömmel és békés megnyugvással tölt el. Növekszem, s falunk kis iskolája megismertet a nagyvilággal. Képzetelem messze száll, és vágyaim hívnak, hogy megismerjem az idegent, a távot. Könyveim meséi azt hitegetik velem, hogy a messzi világ szebb és jobb életet tud nyújtani nekem. Jóságaink etetése, a búzaaratás szépsége s az őszi szüret vidodalma nem érdekel többé már.

És most ismét álmodom... Álmaimban látom a háborúk borzalmát, mert falunkban is megtapasztaljuk a harcok kegyetlen szelét és a kioltott éltek szörnyűségét. Most már menekülnék, keresném a békét s a nyugalmat.

„Menj, gyermekem, keresd meg a boldogságod,” mondják idős szüleim összetört szívvel. S én megyek, küzdöm, dolgozom az új életemért, és megtalálom mindazt, amire fiatalon vágytam. Szeretett élettársammal együtt felépítjük otthonunkat és felneveljük gyermekeinket. Életünk szép, mesébe illő, hiszen vágyaink beteljesültek, de minthiába, valami mégis mintha hiányozna...

S most, éltem alkonyán, amint lehunytt szemmel pihenek virágillatos teraszom nyugszékén, úgy vélem, mintha libagógást hallanék meg a csibék csipogását. Hallani vélem édesanyám felejthetelen, szeretetteljes hangját, s nevetek édesapám mókás humorán. Gyermekkorai játszótársak intenek felém, és régesrégii iskolám tintaszagú osztálya hív, csalogat vissza. Templomunk déli harangja szólít, a múlt egyre közelebb és közelebb jó, s a jelen elávolodik. Könnyázott szemem előtt elhomályosodik virágzó kertem s a fényesen csillogó úszómedencém szépsége, és lelkem előtt megnyílik fiatalságom múltja, szüleim aggódó szeretetetének emléke, s hazaszeretetem elszakíthatatlan köteléke. A múlt visszahúz, de a jelen itt tart gyermekeim, és unokáim között.

Oh, bárcsak lehetne két életem!

SAJGÓ SZABOLCS

talán

talán a kék kell

talán a zöld

felejtene

a tegnapt

néha az Ég rejt

néha a Föld

előled

újabb holnapot

MARY SANDOR

THE WONDER OF IT ALL

I sat on my high-back, softly cushioned patio chair, resting my head on the extra pillow I put under my neck. I was alone; the day was warm and sunny. I gazed at the crystal clear, blue-coloured water of my swimming pool. The brilliant sunshine reflected on its surface, creating the shimmer of tiny golden stars. In the garden the birds chirped happily. A cardinal was whistling, producing his high octave, staccato mating call, while swinging on a branch of my blossoming apple tree. A little further, close to the sky-racketing flowering bushes, two blue jays were screeching with vigor. Not far from me a small bee was dancing in the air, buzzing excitedly about the abundant nectar of the fragrant flora.

I soaked in the tranquility of my surroundings, and the beauty of this garden, filled with various flowers that bloomed in the summer sun and in the nurturing droplets of the evening rain.

Beyond the clay-potted evergreens, guarding my patio, was my house. This house, which I designed, furnished, and where I spent most of my life was, and is, my sanctuary. It is where I've continually found peace and joy. It's filled with treasures of art I've collected on my travels. My furniture is elegant, and the rooms are light and airy. It exudes cleanliness and serenity.

This is where I lived my adult life, where, together with my husband, we raised our children.

I am an older person now, retired, and living a cultured life in a land I love. But in spite of all of this, at times I dream of another life, the life which I've exchanged for all that is here, and mine now.

I've been dreaming of a village, where small, white-washed houses stood in line next to each other, creating a dusty path of a street. The village where my mother and father lived all through their lives, and where I grew up. Where church bells tolled loud and clear all over the village early Sunday mornings, inviting all into the house of God. We always occupied the same pew, two rows away from the altar. I sat between mother and father, wearing freshly laundered white stockings, and my rigidly starched batiste blouse. I felt secure, recognizing in my heart a sense of belonging. For I knew I was part of this life, this place was my future, this small village, where neighbour knew neighbour, and where helping hands were always in readiness. Where the light, playful breezes of sultry summer nights carried the intoxicating scent of the flowering acacia trees into the air. Where the early dawn called us to work on the fields, and in the vineyards of the nearby rolling hills. Feeding our livestock, milking cows, tending our vegetable gardens and fruit trees were the order of our days.

Our house was small. It had a front room, a kitchen with a wood burning stove and the adjoining, over-sized pantry.

Behind the house, by the far end of the back yard, was a shallow, nature-created pond, where our ducks and geese gathered, and often swam atop the shimmering water.

I too hang around that pond most summer days, trotting into the water in my bare feet, trying to cool off.

During warm days I walked just about anywhere bare-foot. That's how I liked to be, free from the restriction of shoes, to roam the grassy fields, and climb high up into the limbs of our mulberry tree by the side yard. Its shade-giving branches created a cool and restful spot. When up in the tree I could see the gentle slopes of the Matra Mountains in the distance. Cresting the valley were a couple of other villages, much like ours. We had no radio, nor television, but we did have entertainment. In the evenings the men gathered together to discuss the affairs of the world and of their portals over a glass of wine. The women donned their aprons, and, in warm weather, sat out on a wooden bench in front of their houses, awaiting their friends and neighbours to come for a visit. Exchanging recipes, telling stories and discussing each other were the highlight of their evenings. I had my playmates, the girls and boys of our neighbourhood. Good weather seldom found us inside. We all had our chores every day, but when we were done, the rest of time was ours to go and explore the village and beyond. When older, we went to Saturday night dances, held in our one-room school house. And our mothers always accompanied us. Most times the teachers provided the music, by playing the old, at times out-of-tune piano the school owned. We had lots of fun getting to know boys and dancing with them, attired in our best clothes with colourful ribbons in our hair.

During winters the village took on a very different look. Snow covered everything. All was quiet and restful. The farm work of the busy summers were stilled. Inside, our house was warm, and cozy. Mother and I often sat by the huge fireplace in the front room, her reading fairy tales to me. I was fascinated by them. And when the snow was too deep outside, father carried me to school piggy-back style. My parents and most of the residents were poor, but that poorness was not realized, for we had everything we needed. We had a roof over our heads, grew our own vegetables, and the fruit trees in the garden gave us the abundance of their produce. We had two cows. They gave us lots a milk, enough for my father to take some to market. We had hens, and a rooster, who thought he was the king of the yard. Every time, at dawn, he made a most ridiculous noise, waking up everyone at 3 o'clock in the morning. We had eggs, and then we had chicks. Cute little chicks, ones I loved. Chicks, baby ducks and geese. I saw all the newborn breaking out of incubation, and as they learned to walk, followed me wherever I went. I fed and nurtured them, and had to learn that they were for us, when their time came.

I've dreamt of this village all my life, for this village was my youth, the place where I was born, went to school and

learned about the world. But my new discoveries gave wings to my unlimited imagination. I wanted to see this world I was born into, I wanted to know it, experience it. The world, which, if I was going to be very lucky, - just maybe, sometime in the future would be mine. I've dreamt of faraway lands, and, as the winds of war exploded into our quiet, smallvillage lives, I dreamt of a place where peace prevailed. I wanted freedom, dignity and prosperity for myself and for the family I'll hope to have one day.

I've dreamt of having gardens just like the one that is now mine, and the house in my head was like the one beyond the patio I now sit on. This is the home I love, one which gives me the pride of accomplishment, and comfort. And this is the country which adopted me, and offered me new horizons.

I live alone, widowed. My children, grown, left this house long ago, but they visit often.

Why do I dream of small white-washed houses that line a dusty road? What do I want? What is it I am yearning for? What more do I want? It's nostalgia, I say to myself. Remembrance of parents, childhood, and youth, all of which are so very precious that we always treasure it, and safeguard it in our hearts forever.

The grandiose dreams of my early years had been replaced by the memory of my hand holding my mother's. The sound of my father's voice. The wish of placing flowers on their graves, and by the hope of seeing my old little house again, for that is where I grew up, and where the embrace of my parents were mine. Where I chased ducks and geese on a shallow pond, and where I learned the values I needed for life. So that's what I dream of. A life that is no more, those years of childhood, when my life was filled with youthful plans and hopes. A life of learning, a life of joy.

The wonder of it all.

SZABOLCS SAJGÓ

maybe

maybe you need the blue
and the green
to forget
yesterday
once in a while
the Sky or the Earth
hides a new tomorrow
from you

Translated by Valerie Woods

TÁMOGASSA A MAGYAR MŰVÉSZETET!

A Szervátiusz Alapítványt Szervátiusz Tibor szobrászművész alapította édesapja, Szervátiusz Jenő születésének 100. évfordulójára.

Egyúttal létrehozta a Szervátiusz Jenő díjat, azzal a céllal, hogy ráirányítsa a figyelmet a Kárpát-medencében születő magyar művészetre.

A díjat a kuratórium évente adja át olyan képzőművészeknek, akik a nemzeti kultúra gyökereit felmutató, magas színvonalú művészetet hoznak létre.

A formakultúra ugyanis - a nyelv mellett - a legfontosabb identitás -megtartó erő egy nemzet életében: megmaradásuk záloga.

Két éve, felváltva művészettörténész, illetve újságíró is kap alternatív Szervátiusz Jenő díjat.

Számlaszám: HU02 10300002-20609254-00003285

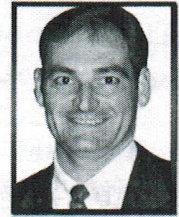
Szervátiusz Tiborné kuratóriumi elnök
Tel.: 06/20-338-9278
e-mail: alapitvany@szervatiusz.hu

Teich Éva akvarellje

„A PÉNZ NEM MINDEN, DE JÓ HA VAN”

Tapasztalatom szerint, a gazdaságilag független emberek kevesebbet aggódnak a piac és az élet ingadozásai miatt. Átfogó pénzügyi tanácsadással segíték Önnek lelki nyugalma és vagyoni biztonságja megvalósításában.

Gábor László Vaski, CFP, B.Mus.
Senior Financial Consultant
390 Brant Street Suite 600,
Burlington, ON L7R 4J4

SOLUTIONS BUILT AROUND YOU™

Investors Group Financial Services Inc.

Tel: 905-333-3335, or 1-888-467-8844 (toll free)

Fax: 905-333-3559

e-mail: gabor.vaski@investorsgroup.com

www.investorsgroup.com

- ▶ BEFEKTETÉSI TANÁCSADÁS
- ▶ NYUGDIJBEFEKTETÉS
- ▶ ADÓTANÁCSADÁS
- ▶ JELZÁLOGKÖLCSON
- ▶ BIZTOSÍTÁS*
- ▶ KÉSZPÉNZ KEZELÉS
- ▶ HAGYATÉK,
- ▶ VÉGRENDELET TANÁCSOK
- ▶ BRÓKER SZOLGÁLTATÁSOK

TM Trademarks owned by Investors Group Inc. and licensed to affiliated corporations
* Insurance products and services distributed through I.G. Insurance Services Inc.
Insurance License sponsored by The Great-West Assurance Company
** Brokerage services offered through Investors Group Securities Inc.

Music and Dance

with Máté Szigeti and the Students of
Hamilton Academy of Performing Arts
&

Hamilton City Ballet

Two ways to purchase tickets
and subscriptions:

[Mail] Return this form to Máté Szigeti

Hamilton Academy of Performing Arts
108 Park Street West
Dundas, ON, L9H 1X4

Call for information: 905-574-2457 or 289-938-2457

Cheques should be made payable to Máté Szigeti

[Email] szigetimate@gmail.com

Hamilton Academy of Performing Arts is registered as
a non-profit, charitable organization.

(CBN 85903 8267 RR0001)

Please see the HAPA website for donations:
<http://www.haofpa.com/fundraising.html>

KALEJDOSZKÓP ALEIDOSCOPE

*"Nincs más hazza, csak az anyanyelo..."
(Márai)*

16 éve indult el
Észak-Amerika egyetlen kétnyelvű,
kimagasló színvonalat követő kulturális folyóirata
Szervátiusz Jenő-díjjal kitüntetett lap
Az összmagyarság irodalmi, kulturális,
tudományos munkásságára odafigyelő folyóirat

Főszerkesztő: Dancs Rózsa

Felelős kiadó: George Telch Kaleidoszkóp Hagyományörző Klub

email: rozsadancs@yahoo.ca

Tel: 416-491-4631

Bobó Bóbitája Gyermeklap

Újra itt a Bóbita!

Mami, tudod mi van benne?
Vers, játék és sok-sok mese!
Nyelvtörő, rejtvény, színező,
Találós kérdések, fejtörők!

Édesanyám, kérlek nagyon,
Legyen az én gyermeklapom!

Megrendelhető: 416 491 4631